

UNIVERZITA KARLOVA
Filozofická fakulta
Ústav řeckých a latinských studií

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Nikola Filipová

**Pseuovergiliová báseň Ciris: Tkaní jako narativní technika
(Studie a překlad)**

The Pseuovergilian Poem Ciris: Weaving as a Narrative Technique
(Study and Translation)

Na tomto místě bych chtěla poděkovat především Mgr. Martinu Bažilovi, Ph.D. za jeho ochotu a cenné rady při psaní diplomové práce. Dále mé poděkování patří všem kolegům za poskytnutí těžko dostupných materiálů, bez nichž by se práce neobešla, a v neposlední řadě také přátelům za jejich trpělivost po dobu mého studia.

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 08.01.2021

.....
Bc. Nikola Filipová

Klíčová slova:

Epyllion, Vergilius, Gallus, *ciris*, Skylla, Mínós, Nísos, chůva, tkaní, vlasy, proměna

Key words:

Epyllion, Vergilius, Gallus, *ciris*, Scylla, Minos, Nisus, nurse, weaving, hair, metamorphosis

Abstrakt:

Předmětem této diplomové práce je překlad pseudovergiliového epyllia *Ciris*, které vypráví příběh megarské princezny Skyilly, jenž ustříhne svému otci Nísovi posvátný nachový pramen vlasů a tím vydá nepříteli Mínoovi celé město, aby získala jeho lásku. Její plán nedopadne dle očekávání a Skylla je proměněna v nový druh ptáka jménem *ciris*. První část této práce obsahuje literárně-teoretickou analýzu básně na základě srovnání s jejími předlohami, neboť se zdá, že *Ciris* byla složena neznámým básníkem a kompozičně připomíná pozdně latinského *cento*. Někteří ji přesto přisuzují mladému Vergiliovi či Corneliu Gallovi. Studie se zaměří zejména na následující otázky: Je proměna Skyilly osvobozením nebo trestem za její zločin? Jaká je role *nutrix* v epylliu a jaká je její literární předloha? Jak básník pracuje s metaforou tkaní? Druhá část práce obsahuje vlastní překlad básně, jenž je prvopřekladem do českého jazyka. V obtížně interpretovatelných místech bude opatřen stručným komentářem.

Abstract:

This thesis deals with translation and interpretation of pseudovergilian epyllion *Ciris*, which tells a story of traitorous princess of Megara, Scylla, who betrays her father Nisos by cutting off his sacred purple lock. With it she surrenders the entire city to the enemy Minos in order to secure his love. Her plan ultimately fails and as a result she is transformed into a brand new bird named the *ciris*. The first part of the thesis provides a literary–theoretical study of the epyllion based on comparison with the sources of the myth and other latin poems, as it seems as if *Ciris* was composed by an anonymous young disciple in a late latin *cento* style but only published in his older age. Some ascribe it to young Virgil or Cornelius Gallus. In the course of the study the following questions will be answered: Is Scylla's transformation a liberation or punishment for her crime? What is the role of *nutrix* in the epyllion and what is her literary origin? How does the author deal with the weaving metaphors? The second part of the thesis offers a first prosaic translation of *Ciris* into czech language with a humble commentary where deemed necessary.

Obsah

Úvod.....	7
1. Rukopisná tradice	9
2. <i>Cirisfrage</i>	11
3. Epyllion <i>Ciris</i>	14
3.1. Předlohy <i>Ciris</i>	15
3.2. Neoterikové vs <i>Ciris</i>	16
3.3. Vergilius vs <i>Ciris</i>	17
4. Prooemion.....	19
4.1. Kdo je Messalla?.....	20
5. Mýtus o Skylle.....	22
5.1. Skylla Sicilská vs. Skylla Megarská	24
6. <i>Nutrix</i> v noční epizodě.....	26
7. Metamorfózy	30
9. Metafora tkaní	33
10. Metrum, jazyk a styl <i>Ciris</i>	38
11. Úvodní slovo k překladu	40
11.1. Jméno <i>ciris</i>	40
12. <i>Translatio</i>	42
Závěr	72
Antické prameny.....	75
Kritické edice <i>Ciris</i>	75
Použitá literatura	76

Úvod

Předmětem této diplomové práce je teoretická studie a překlad pseudovergiliovské básně *Ciris* do českého jazyka. *Ciris*, která čítá celkem 541 hexametrů, je jednou z básní řazených do souboru *Appendix Vergiliana*. Toto rozsáhlé epyllion vypráví příběh megarské princezny Skyilly, která se z vůle bohů zamiluje do nepřátelského krále Mínoa obléhajícího Megaru. Aby si naklonila jeho přízeň, ustříhne otcův pramen vlasů, který představuje magickou záruku bezpečí nejen krále samotného, ale i celého města. Skylla je za svůj zločin potrestána a příběh vrcholí její proměnou v mořského ptáka s označením *ciris*.

Nejen díky svému mytologickému námětu, ale i díky formě je *Ciris* předmětem mnoha studií. Největší pozornost byla již od počátku dvacátého století věnována problematice autorství a datace. Část badatelů považuje za jejího autora mladého Vergilia, avšak jiní tuto teorii vyvrací hledáním důkazů, které naopak připisují báseň autorům starším či dokonce Vergiliovým vrstevníkům. Mezi těmito s oblibou převažuje jméno Cornelia Galla. Této tzv. *Cirisfrage* se věnuje druhá kapitola s cílem představit hlavní myšlenkové proudy a jejich argumenty. Třetí kapitola pojedná o *Ciris* jako o epylliu v kontextu jejích předloh.

V následující části se práce zaměří na literárně-teoretický aspekt celé studie, který bude uveden bližším pohledem na jednotlivé postavy, především Skyllu a její předlohy. Pozornost bude věnována i porovnání se Skyllou sicilskou, neboť mají společného více než jen jméno. Zároveň se blíže podívá na chůvu Karmé, jejíž přítomnost v příběhu o zrádné Skyille je zcela unikátní. Charakteristika jejího výstupu i promluvy vyvolávají otázku, zda toto epyllion nenásleduje nějakou dramatickou předlohu. Dále se tato práce pokusí vysvětlit, proč a vůbec jakým způsobem autor pracuje s metaforou tkaní. Tkaní je motivem, který bývá tradičně spojován se ženami, avšak v *Ciris* je aktivně užito spíše jako metafora pro vznik nových věcí, v tomto případě básně. Tuto aplikaci podporují studie srovnávající konkrétní úseky s prokazatelně staršími předlohami. Ačkoli je srovnávací metoda nezbytná při studiu *Cirisfrage*, zde jí bude věnována pouze skromná pozornost v kapitolách, které jí vyžadují. Devátá kapitola představí metaforu tkaní jakožto způsob utváření světa i osudu, který Skylla snadno zpečetila nejen sobě, ale i svému otci tím, že mu ustříhla pramen vlasů. V neposlední řadě bude nahlédnuto i na nesmrtelnost duše v souvislosti s otázkou, zda je trestem či vysvobozením.

Praktická část práce opouští teoretickou studii a přistupuje k vlastnímu překladu *Ciris* do českého jazyka, neboť český překlad doposud nebyl vydán. Profesor Antonín Kolář ve svém příspěvku v Listech filologických z roku 1909 zmínil, že celou báseň důkladně rozebral a skutečně se jí věnuje velmi podrobně (v reakci na Skutschovo publikaci *Aus Vergils Frühzeit*). Tento výrok naznačuje, že by mohl existovat jakýsi jeho pracovní překlad, avšak na seznamu jeho nepublikovaných studií a překladů, které jsou uloženy v krajském archivu v Litomyšli, uvedený není.¹ Vlastní překlad této práce je opatřen komentářem nezbytným pro pochopení užitých latinských výrazů či výběru jejich českých ekvivalentů. Vzhledem k tomu, že se jedná o autorčin prvopřeklad, nejedná se o překlad básnický, nýbrž prozaický s důrazem na filologickou přesnost.

---

¹ SKUTSCH 1901; LISOVÝ 1999.

1. Rukopisná tradice

Rukopisná tradice *Ciris* bohužel není tak obsáhlá jako u jiných antických textů, nicméně i přesto lze mezi dochovanými rukopisy rozpoznat jisté opisné tendence a sledovat jejich vývojové větve. Od 16. stol. sice byla věnována pozornost této básni, ale rukopisy, se kterými pracují moderní edice, byly objeveny až o něco později.² Nejstarší zmínka o jakémsi nedochovaném rukopisu obsahujícím text *Ciris* v blíže nespecifikovaném rozsahu se nachází v dopise Nicolaa Heinsia příteli Graeviovi z prosince roku 1672, jenž uvádí jeho existenci ve veřejné knihovně v Basileji.³ Velký nárůst objevů rukopisů, dá-li se říci, byl zaznamenán až v 19. stol. počínaje rokem 1823, kdy Sillig v rámci revize básní v souboru *Carmina Minora* objevil hned dva, R a H. O něco později Moritz Haupt proslavil rukopis B a ještě v témže století byly objeveny i A (Baehrens) a L (Ribbeck).

Přehled známých rukopisů:

G = <i>Fragmentum Graeciense</i> 1814	9./10. stol.	verše 338 – 497
B = <i>Bruxellensis</i> 10675-76	12. stol.	verše 454 – 541
R = <i>Rehdigeranus</i> 125	15. stol.	
H = <i>Helmstadiensis</i> 332	15. stol.	
L = <i>Vaticanus Latinus</i> 3255	15. stol.	
A = <i>Arundelianus</i> 133	15. stol.	
Y = <i>Adalbertinus</i> IV F 36	1516	verše 1 – 252
Cors. = <i>Corsinianus</i> 43 F 21	15./16. stol.	
N = <i>Neapolitanus</i> IV E 7	15. stol.	
U = <i>Urbinas Latinus</i> 353	15. stol.	
Ch. = <i>Chigianus</i> HV 164		

Rukopis B obsahuje posledních 88 veršů básně bez nadpisu. Vzhledem k tomu, že u textu byla připsána poznámka „*quod in Virgilio sancti Eucharie deest in libro Ciris hic est*“, lze usoudit, že v klášteře sv. Eucharie v Trevíru již existoval jiný rukopis, který obsahoval nekompletní *Ciris*. Autor tohoto opisu pouze

---

² Scaligerovo *Editio Aldina* z roku 1573 je slovy Clausena (1964, 90): „brief, marvelous labour“. Scaliger nezmiňuje žádný rukopis, ale pravděpodobně vycházel ze starší *Editio princeps Romae a. 1471*.

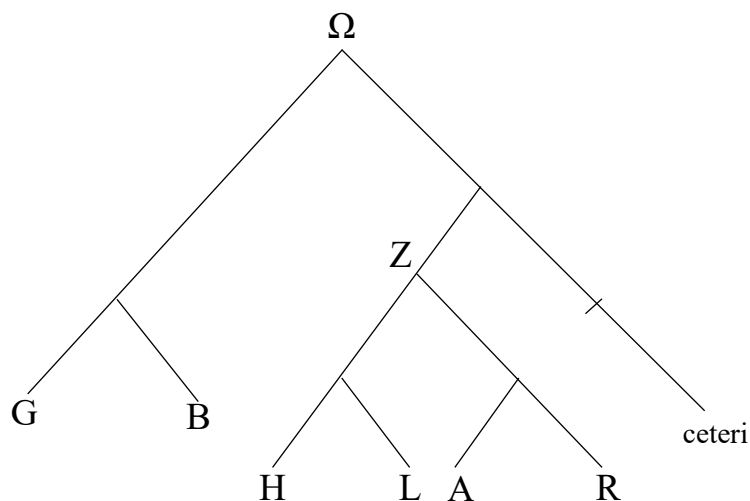
³ BURMAN 1727, 148.

doplňoval chybějící části textů. Dle drobných oprav provedených rukou B² (510: *illam/illum*, 540: *nisus/uisus*) lze usoudit, že středověká předloha B byla pravděpodobně psána minuskulí.⁴

Rukopis G byl nalezen teprve v roce 1953 Vollmerem. Jeho listy byly založené ve svazku *Meisterbuch der Bäcker und Müller zu Schladwing, 1654 bis 1750*, nicméně na dochovaných stránkách jsou pouze verše 338–497, tedy pouze 159 veršů z celkových 541. Text byl psán bez výrazného dělení slov, jakoby se jeho autor snažil napodobit *scriptio continua*. Ačkoli G i B obsahují nekompletní epyllion, zdá se, že se jedná o zástupce jedné větve nadřazené Z.

Druhá vývojová větev odvíjející se od archetypu Z zahrnuje rukopisy H L A R, z nichž Clausen za nejlepší považuje H, zatímco Lyne jeho opravy v podobě H² označuje za tzv. „jediné svědky pravdy“⁵. Pozoruhodné je, že Clausen ve svém článku hovoří o rukopisu Arundelianus 133 jako A, nicméně Beckova dizertační práce *De Ciri* označuje jako A cod. Adalbertinus IV F 36.⁶ Další svědectví podává Knecht, který Adalbertinus označuje jako Y. S tímto rukopisem měl údajně pracovat již Sillig, ale díky objevům starších exemplářů byl do roku 1868 přehlížen, než jej znovu oprášil Ribbeck.

Stemma:⁷

⁴ CLAUSEN 1964, 91.

⁵ LYNE 1972, 43: „sometimes the only witness to the truth“

⁶ CLAUSEN 1964, 90; BECK 1869, 5.

⁷ Stemma sestavené podle LYNE 1978 a CLAUSEN 1964.

2. *Cirisfrage*

Otázka autorství *Ciris* je diskutována již od středověku, ačkoli do té doby nebylo pochyb o tom, že jejím autorem je Vergilius. Servius ji zařadil hned na první místo básní, které Vergilius napsal ve svém mládí ještě před Bukolikami: „*Scripsit etiam septem sive octo libros hos: Cirin Aetnam Culicem Priapeia Catalepton Epigrammata Copam Diras.*“ Podobný výčet najdeme i u Aelia Donata: „*Deinde Catalepton et Priapea et Epigrammata et Diras, item Cirim et Culicem, cum esset annorum X<X>VI*“.⁸ Od té doby byla tradičně řazena do souboru *Appendix Vergiliana*. Ve Vergiliově životopise Valeria Proba se *Ciris* mezi jeho díly nevyskytuje. Zdá se, že až do 15. století, kdy se začaly hojně pořizovat její opisy, upadla báseň v zapomnění. Posléze bylo vyřčeno několik teorií o jejím autorství, mezi nimiž padlo i jméno Cornelia Galla. Převratnou studií této problematiky se v roce 1901 stala kniha F. Skutsche *Aus Vergils Frühzeit*, v níž bylo oprášeno Gallovo jméno a jenž rozpoutala novou vlnu akademických debat.⁹ *Ciris* byla rozebrána a po částech, co do stylu, srovnávána s díly Catulla, Cinny, dalších neoteriků a především s díly prokazatelně Vergiliovými. (Je třeba upozornit na skutečnost, že mnoho indicií pro bližší autorovu identifikaci se nachází i v samotném prooemiu, které čítá přesně prvních sto veršů básně. O tom bude podrobněji řečeno ve čtvrté kapitole této práce.) Během následujícího století se zformovaly různé názorové proudy, které se dají rozdělit na tři velké skupiny. Jedna přisuzuje autorství Vergiliovi, druhá římskému elegikovi Corneliu Gallovi a třetí pozdějšímu básníkovi napodobujícímu dávný styl neoteriků a Vergilia samotného.

Zastánci teorie Vergiliova autorství se opírají zejména o antické prameny. Po starověkém vzoru následují myšlenku, která *Ciris* připisuje Vergiliovi ještě mladému, tedy před sepsáním Bukolik, a nevyklučují možnost, že se jedná o báseň nepublikovanou.¹⁰ Pokud měl tuto báseň napsat jako mladík, svědkem by mu byly verše 44–46, které by ovšem musel napsat až v pokročilém věku: „*haec tamen interea quae possumus, in quibus aevi prima rudimenta et iuuenes exegimus annos, accipe dona*“.¹⁰ Autor také prozrazuje, že se rozhodl věnovat Epikurově filosofii, což

---

⁸ Serv. *Ad Verg. Aen.* I.8; Ael. Don., *De Vita Vergilii* 17.

⁹ Na Skutsche reaguje i A. Kolář svým příspěvkem v Listech Filologických z roku 1909 s názvem „Kdo jest skladatelem básně *Ciris*?“ o třech částech, z nichž se každá věnuje jedné teorii.

¹⁰ Zastánci této teorie a zároveň odpůrci Skutsche byli např. Drachmann, Jahn, Helm a Leo. Jejich akademická debata probíhala spíše formou článků reagujících jeden na druhého.

je zmíněno i v *Catalepton*, a ačkoli i autorství této básně je nejisté, jisté zůstává Vergiliovo doložené epikurejské vzdělání. Dalším výrazným argumentem ve sporu o autorství je závěrečné čtyřverší *Ciris*, které je zcela identické s verši 406–409 v první knize Georgik a nabízí spoustu dalších interpretačních možností. Pokud Vergilius sepsal toho epyllion v raném věku, avšak nepublikoval je, nebyl by důvod nevyužít stejná slova pro dílo mnohem proslulejší, pokud dosahovala určité kvality. Co se týče doložené inspirace neoteriky, není vyloučeno, že by se v rané tvorbě pokoušel napodobit i jiné autory a styly, než se zformoval jeho vlastní básnický styl. Nápadné podobnosti mezi *Ciris* a básněmi Ovidiovými nebo římských elegiků se dají vysvětlit i jejich citací díla tak proslulého básníka jakým byl právě Vergilius. Vyloučeno není ani použití stejného zdroje pro čerpání látky o mýtu o Skyllé a obléhání Megary.

Druhý názorový proud připisuje *Ciris* Corneliu Gallovi a to buď přímo jemu samotnému anebo bere v potaz vznik básně za možné asistence Vergilia jakožto zkušenějšího básníka a zároveň přítele. Prvním, kdo na tuto možnost poukázal, byl již O. Gifanius v 16. stol.¹¹ Odrazovým můstkem této hypotézy je Vergiliova šestá ekloga Georgik, v níž čteme výčet Silénových bájí včetně té o *Ciris* a zároveň i jméno Gallovo. Skutsch se na základě toho domnívá, že je jak v šesté, tak i v desáté ekloge obsažen seznam právě jeho básní. Ve svém tvrzení se opírá o Serviův komentář k verši 46: *hi omnes versus Galli sunt*.¹² Nicméně Ovidius, Martialis i Quintilianus hovoří pouze o jeho dílech elegických, nikoli epických. Jak je známo, Gallus byl Augustem odsouzen k *damnatio memoriae*. Jeho jméno bylo dokonce podle pozdněantických komentářů odstraněno z Vergiliových Georgik. Je tedy možné, že většina jeho básní na určitý čas podlehla podobnému osudu jako jeho jméno. Skutschovy teze rozvedla v roce 1999 Dorothee Gall v další zásadní monografii s názvem *Zur Technik von Anspielung und Zitat in der römischen Dichtung: Vergil, Gallus und die Ciris*.

Třetí skupina názorů vychází z představy neznámého básníka, jenž mohl být buď falzifikátorem Vergilia anebo vzdělaným učencem doby po Vergiliově smrti. V této souvislosti se hovoří o vzniku *Ciris* mezi roky 18–16 př. n. l., tedy krátce po Vergiliově smrti. Vzhledem k množství ovidiovských prvků v básni se hovoří i o roce 19 n. l., kdy měl *Ciris* složit Ovididův žák po jeho smrti.¹³ Na tomto

---

¹¹ SKUTSCH 1901, 136–139.

¹² Serv., *Ad. Verg. Ecl.* X.46.

¹³ THOMASON 1923, 242–243.

místě je třeba zmínit M. L. Clarka, který navazuje na studii R. O. A. M. Lynea¹⁴ datující vznik *Ciris* do 2. stol. n. l. na základě informací z proemia: Autorem je muž v pokročilém věku, který vystudoval gramatiku a řečnictví a nyní studuje filosofii v Athénách. V té době podle Aula Gelia údajně v Athénách studovalo spousty Římanů, jak podotýká Clarke, avšak není to zcela pádný argument. V *Ciris* se hovoří o slavnostním peplu, který byl přinášěn do Athén v době slavností Athéně a z básnickových slov lze usoudit, že se sám panathenajských slavností mohl účastnit. Filostratos popisuje neobyčejnou krásu peplu a loď plující ulicemi polis na jakémisi mechanismu, jako by byla poháněna větry, o nichž se právě podle Clarka *Ciris* přímo zmiňuje.¹⁵ Clarke také přiznává, že z téže doby nepochází jiné epyllion, ale poukazuje na atraktivitu mytologického námětu mezi mladými studenty, čímž by se dal odůvodnit vznik epyllia s mytologickým námětem a verši přejatými od starších básníků v pozdější době, neboť jejich díla byla součástí studia literatury.

Vedle těchto tři hlavních proudů existují ještě méně populární tendence, avšak o všech se dá stejnou měrou říci, že neposkytují přesvědčivý důkaz pro jednoznačnou odpověď na otázku, kdo je autorem *Ciris*. Ta dodnes zůstává nezodpovězena.

---

¹⁴ CLARKE 1973, 119–121, navazuje na LYNE 1978.

¹⁵ CLARKE 1973, 120, cituje Filostrata, II. 146.

3. Epyllion *Ciris*

Ciris vypráví příběh Skyilly, dcery megarského krále Nisa, která se zamiluje do nepřátelského Mínoa, který obléhá její rodné město Megaru. Lásku v ní uměle vyvolal Amor svým šípem na popus rozhněvané Iunony: Jako malé děvče Skylla totiž kvůli hře s míčem opustila slavnostní procesí matron a narušila posvátný obřad, což posléze křivě odpřísáhla. Láskou zaslepená Skylla nevidí jiné východisko ze své situace a tak se rozhodne ustříhnout otcův nachový pramen vlasů, který z vůle bohů představoval záruku bezpečí jak pro něho, tak i pro celé království. Těsně před činem princeznu přistihne její chůva Karmé a donutí ji přiznat se k jejím citům a záměrům. Věrná chůva se jí pokusí pomoci pomocí cizokrajných kouzel, ale když Nísova mysl vytrvává, rozhodne se pomoci Skyille v ustříhnutí osudové kadeře. Skylla jej vydá Mínoovi jako důkaz své lásky a oddanosti, jenže on jejím činem pohrdne a za záhubu vlastního otce se jí rozhodne potrestat. Připoutá ji ke své lodi a táhne přes daleké moře, dokud umírající Skyille bohyně Amfitrité nedaruje nový život v podobě mořského ptáka *ciris*. Vzápětí se na nebi objeví i její otec Nisos, Iovem proměněný v mořského orla, aby mohl dceru za svou záhubu potrestat.

Epyllion je moderní termín, označující epické dílo menšího rozsahu. Původně bylo toto řecké deminutivum užíváno v negativním až výsměšném smyslu. Žánrovým označením se stalo až v 19. stol. pro označení hellénistických básní s mytologickým námětem.¹⁶ Oproti tradiční epice se tato tzv. *Kleinepik* zaměřuje spíše na vybranou epizodu ze života hrdiny či vedlejší mytologická témata doplňující širší rámec s možným přesahem do jiných žánrů. Oblíbeným ústředním motivem je láska a hlubší pohled na psychické rozpoložení postav v podobě monologů či dialogů na úkor akce, což se projevuje rychlými posuny v ději. Často se setkáme i s detailním popisem krajiny, motivem snů nebo věštby. Epyllion může být součástí většího díla (např. epizoda o Aristaiovi v Georgikách), anebo může stát samo o sobě jako individuální dílo (Ovidiovy Proměny, Catullus 64, *Ciris*, *Culex* etc.). Rozsah epyllia se může lišit, avšak tradičně se uvádí minimum 75 veršů (Theokritova 13. idyla) a maximum 1500 veršů (Kallimachova *Hekalè*)¹⁷.

Ciris se svým celkovým rozsahem 541 veršů splňuje téměř všechny znaky tohoto žánru. Specifické pro toto epyllion je způsob jeho kompozice, která je

---

¹⁶ Jako první toto označení pro žánr použil Friedrich August Wolf v roce 1820.

¹⁷ FANTUZZI 2006.

založena především na přejímání veršů či myšlenek jiných autorů, mezi nimiž bezpochyby dominuje Vergilius. Aluzivní způsob výstavby díla není pro antickou literaturu neobvyklým jevem. Již v té době jej někteří dokonce považovali za pouhé vykrádačky či bezduché imitace děl proslulejších. Pro plnohodnotné pochopení čtenářem či posluchačem předpokládá aluze znalost pramene, na který se odkazuje, což v případě *Ciris* není pouze Vergilius, ale také Catullus a další význační básníci. Na příkladech děl jejich i jiných byla založena výuka mladých studentů rétoriky i gramatiky a právě v tomto raném věku se básník *Ciris* velmi pravděpodobně inspiroval pro tvorbu vlastního díla, které by kombinovalo různé prvky a dalo jim vlastní rozměr v novém obalu.

3.1. Předlohy *Ciris*

Vzhledem k obtížné dataci *Ciris* je nesnadné vymezit všechny prameny, kterými se básník inspiroval a podobně je obtížné určit, zda daný text naopak nečerpá z *Ciris*. V každém případě je obecně známo, že jako zdroj informací k mýtu o Skylle mu posloužily i nedochované *Metamorfózy* helénistického básníka Parthenia. Bohužel nelze s přesností říci, do jaké míry jich užil, nicméně vše nasvědčuje tomu, že se inspiroval pouze příběhem, nikoli stylem či jazykem, neboť *Metamorfózy* byly pravděpodobně krátká prozaická shrnutí.¹⁸ Zatímco Parthenios poskytl našemu básníkovi téma, od ostatních si půjčil motivy, které nepochybně přispěly k modelaci jeho *Scylla furens a lamens*. Aluzím v *Ciris* se velice podrobně věnuje Kayachev (2016) v knize *Allusion and Allegory: Studies in the Ciris*.¹⁹ Jeho studie je založena na předpokladu pre-vergiliovské datace *Ciris*, tedy hledání aluzí ve starších řeckých i latinských textech, kterým do té doby byla věnována oproti Vergiliově a neoterikům výrazně menší pozornost. Dle jeho studie básník čerpal z Catulla, Lucretia a Apollónia Rhodského. Z nich nejvíce paralel nachází právě v noční scéně z *Argonautik*. Jako jeden z příkladů rozvádí uvedení nočních epizod. Zatímco *Argonautika* (III.744–751) navozují až hypnotický pocit tiché noci spánkem, znavenou stráží, nočním klidem a hvězdami na obloze, *Ciris* (206–219) stejné prvky naopak využívá aktivně a rozvíjí jejich potenciál pro přípravu ideálního prostředí pro Skyllin zamýšlený zločin, kdy bdělá stráž hlídá brány města,

---

¹⁸ LYNE 1978, 13–14.

¹⁹ Na vzniku knihy se podílela i Gall.

nikoli paláce, a noční ticho prozrazuje, že je sama a jediným svědkem jejího činu bude noc.²⁰

3.2. Neoterikové vs *Ciris*

Catullova 64. báseň o svatbě Pélea a Thetidy, ačkoli se z větší části věnuje Théseovi a Ariadné, v sobě skrývá hned několik paralel s *Ciris*. Na prvním místě stojí právě jejich příběh sám o sobě: Královská dcera se zamiluje do cizince a proti vůli otce se přidá na jeho stranu, aby ji později opustil. Dále se nabázejí paralely v pasážích o plavbě, dívčině bědování, Mínóovi a v neposlední řadě i o řádění Amora. Bellinger udává výčet všech paralel mezi těmito dvěma epyllii a dochází k závěru, že se v *Ciris* objevuje v průměru jeden odkaz na Catulla v každých jedenácti verších.²¹ Spíše než o doslovné kopírování se jedná o výpůjčky částí veršů, které autor *Ciris* upravil pro své vlastní potřeby. Podobně se snažil napodobit i Catullův styl akce v místech, kde je dějový zvrát (namísto očekávaného rozvedení děje) shrnut v pouhých pár veršů (*Ciris* 387 – 389 x Cat. 64.19–21). Z hlediska metra se nedá hovořit o jednoznačném Catullově vlivu, ale o tom bude podrobněji řečeno v dalších kapitolách.

Zatímco Catullovské aluze jsou prokazatelné, jen stěží lze dokázat vlivy ostatních neoteriků. Velmi často se hovoří o třech nedochovaných epylliích: Cinnova *Smyrna*, Io Licinia Calva a *Diana Valeria Catona*.²² Které verše byly z těchto nedochovaných epyllií použity v *Ciris*, není možné s jistotou stanovit, nicméně je více než pravděpodobné, že právě ze *Smyrny* náš neznámý básník čerpal materiál pro noční epizodu a výstup chůvy, neboť v žádném jiném mýtu o Skylle nehraje *nutrix* roli a v žádném jiném epylliu kromě toho Cinnova chůva nevystupuje. Stačí pouhá znalost příběhu o Myrrze (např. Ovid. *Met.* X.298), aby byl čtenář schopný mezi noční epizodou ve *Smyrně* a v *Ciris* rozpoznat hned několik paralel. Důležitým opěrným bodem pro toto tvrzení je i přímý odkaz na Myrrhu a její incestní lásku. Odkazy na jiné mytologické příběhy úzce související s námětem *Ciris* byly zkoumány i v přímé aplikaci na paralely s Vergiliem (viz následující podkapitola). Lyne se snaží prokázat, že i bez znalosti původního veršové podoby je možné v *Ciris* nalézt stopy ostatních epyllií a to na základě jejich

---

²⁰ KAYACHEV 2016, 93–96.

²¹ BELLINGER 1922, 80.

²² THOMAS 1981, 371-374.

významu. Jako jeden z příkladů uvádí zahalení tváře Skyilly ve verši 342, které odkazuje na zahanbené zakrytí očí Myrrhy.²³ Vliv Valeria Catona se nabízí sám o sobě již z názvu jeho epyllia *Diana*, známého také jako *Dictynna*, které vyprávělo životní příběh Britomartidy a nepochybně se promítlo v medialonku noční epizody. Z *Io* lze pak předpokládat inspiraci pro nadpřirozený původ Skyilly lásky, resp. hněv Iunony (129–162), a dále i vzor pro ekfrazi užitou v prooemiu básně.

3.3. Vergilius vs *Ciris*

Důležitou roli hraje i recepcí Vergiliova díla, jehož nejdelší výpůjčkou je právě závěrečné čtyřverší *Ciris*, které do písmene odpovídá veršům 406–409 z první knihy Georgik. Vzhledem ke svému rozsahu se tato pasáž na první pohled jeví jako typický plagiát. Na druhou stranu není vyloučeno, že volba těchto veršů byla záměrná. Nejenže hovoří o stejném příběhu, ale také se přímo nabízí k tomu, aby odkazem na tak skvělého básníka, jakým byl Vergilius, byla uzavřena celá báseň. Užití stejných slov (až na *timidos* x *depressos*) pro vyjádření téhož motivu obludné Skyilly je patrné i v *Ciris* 59–61 (*Buc.* VI.75–77):²⁴

candida succinctam latrantibus inguina monstros
Dulichias uexasse rates, et gurgite in alto,
a, timidos nautas canibus lacerasse marinis,

Druhým velmi efektivním typem básnickovy aluze je přejímání veršů (nebo jejich části) se stejným významem, ovšem za účelem odkazu na další souvislosti (*Buc.* VI.81 x *Ciris* 51). V kontextu *Ciris* se hovoří o Skyille, již proměněné v *ciris*, zatímco v opačném případě je řeč o Filoméle. Básník odkazuje na příběh o Filoméle a Prokné, aby potřhl podobnost mezi osudem obou a zároveň vyzdvihl jejich možný příbuzenský vztah.

Gorman vidí aluze i v epizodě o Euryláovi a Nísovi (*Aen.* IX.168–449), kterým před publikací jejího článku v roce 1995 nebyla věnována příliš velká pozornost. Jako první z nich se nabízí jméno Nisos, které nemá v mytologii mnoho nositelů.²⁵ Dále upozorňuje na červený Turnův chochol, který Iulus slíbil Nísovi za úspěšné dobytí nepřátelského tábora (IX.270–271), a Euryláovu spontánní kořist rutulské přilby, která se jim díky svému lesku stala osudnou. Právě v červeném

---

²³ LYNE 1978, 41–3.

²⁴ WITTE 1922, 570.

²⁵ GORMAN 1995, 43–48. Vedle Krále Megary a Euryláova Nisa jmenuje Gorman ještě jednoho z nápadníků Penélopé.

chocholu vidí Gorman paralelu s nachovým pramenem vlasů megarského krále. Vedle sebe staví i mládí Skylly a Euryláa a k tomu přidává i jejich krásu a lásku, která vede jejich ruku, zatímco ani Karmé ani Nisos je nedokáží odradit od jejich záměru. I mezi úseky obou nočních epizod jsou patrné verbální aluze mezi *Ciris* 207–208:

*Nisus erat uigilumque procul custodia primis
excubias foribus studio iactabat inani*

a *Aen.* IX.175–176:

*excubat exercetque vices, quod cuique tuendum est
Nisus erat portae custos, acerrimus armis*

Vergiliovských, neoterických i jiných aluzí je příliš na to, aby byly všechny vyjmenovány v této práci. Nicméně je zjevné, jak bude ukázáno i na dalších příkladech v následujících kapitolách, že básník si se všemi verši dokázal pohrát a precizně je zakomponovat do svého vlastního díla. Široký literární záběr svědčí o jeho vzdělanosti a schopnosti precizně adaptovat jednotlivé verše na nový kontext.

4. Prooemion

Samotnému příběhu *Ciris* předchází předmluva v rozsahu přesných sto veršů, mezi nimiž se nachází indicie napomáhající k bližší identifikaci jejího autora. Úvodní dva verše informují o tom, že básník zatoužil po slávě a obdržel za to marné odměny klamavého lidu:

*Etsi me uario iactatum laudis amore
irritaque expertum fallacis praemia uulgi*

Podle tradiční interpretace se básník (zřejmě v mládí) pokoušel proslavit skládáním básní, ale po čase zjistil, že odměny, které obdržel, mu nebyly nic platné, neboť z nich neměl žádný pořádný užitek (či pocit vnitřního uspokojení). K jeho „prozření“ dochází teprve později s objevem filozofie, které se rozhodl plně věnovat a zasvětit jí své další studium. Místo jeho studia je *Cecropius hortulus*, tedy tzv. Epikúrova zahrada v Athénách, v níž se mělo vyučovat Epikúrovo učení až do 2. stol. n. l. Dále básník prozrazuje, že *Ciris* je dílo, které bylo započaté již dříve, ale k jeho dokončení se chystá teprve nyní, neboť je slíbil svému příteli Messalloví, kterého přímo oslovuje. Svým múzám tímto dílem dopřává zaslouženého odpočinku, ustupuje od tématu lásky a svou další báseň se chystá obalit jakoby do „velkého peplu“ nikoli do jemného verše s lehkou stopou (20):

*gracilem molli liceat pede claudere uersum*²⁶

Ústupek od lásky a lehkého verše by mohl značit, že jeho dřívější tvorba představovala především milostnou elegii, avšak téma lásky nyní zcela opouští v prospěch filozofie. Své nové filozofické dílo *rerum naturae* se chystá předvést ve velkolepém slavnostním epickém hexametrů a proslavit je spolu s Messallovým jménem (35–41). Přirovnání básníkova zamýšleného díla ke slavnostnímu peplu je postupně rozvinuto v ekfrazi. V tomto speciálním rouchu byly vytkány boje bohyně Athény s důrazem na krvavě červenou barvu, která by mohla být předzvěstí pádu Megary. M. L. Clarke se na základě údaje o Panathenajích pokusil datovat báseň. Dle jeho názoru se jich básník musel sám účastnit, jinak by tolik neopakoval, jak slavný to byl den. Konkrétní datum spatřuje v roce 138/9, kdy byl správcem slavností Herodes Atticus.²⁷ Vůz, který přivážel Athénino nové roucho, podle

²⁶ Kolář se domnívá, že v kontextu celého úseku je zamýšlen hexametr *Ciris*, který oproti tradiční herojské epice má jemnější a lehčí zvuk, což je činí elegantnějším. KOLÁŘ 1909, 181. Gall tvrdí, že tento verš nemusí nutně odkazovat k pentametrů, nicméně je důkazem toho, že básník byl zároveň elegikem, což ukazuje právě na Cornelia Galla. GALL 1999, 177.

²⁷ CLARKE 1973, 120; Philostr. 550.

Philostrata byl prý tažen záhadným mechanismem, aby navodil dojem skutečné lodi plující ulicemi města. Důkaz vidí ve verších 25–26, kdy jakoby se vítr opřel do plachet (Athénina roucha) a uvedl loď do pohybu.

Vzhledem k tomu, že je ve filozofii nováčkem, rozhodl se básník svému příteli Messalovi nejprve darovat dlouho slibovanou báseň o zrádné Skyllé. Tomuto epylliu věnoval svá mladá studentská léta. Na základě četného použití veršů a aluzí z jiných pramenů lze předpokládat, že technikou skládání veršů jiných básníků se sám učil skládat díla vlastní. Podobnou technikou byly v pozdně římské literatuře skládány *centones*. Tímto by se dalo vysvětlit také užití širokého záběru římských předloh od neoteriků po Ovidia, s nimiž se jako začínající autor během své výuky jistě setkal.

4.1. Kdo je Messalla?

Druhou neznámou *Ciris* vedle tajuplné básnickovy identity je osoba osloveného Messally ve verši 54. Identifikace tohoto muže by nepochybně přispěla k otázce *Cirisfrage*, nicméně v tento moment nelze s jistotou určit, který ze známých nositelů tohoto jména je tím pravým. Skutsch, jakožto zastánce teorie autorství Cornelia Galla, v něm spatřuje M. Valeria Messallu Corvina, narozen roku 64 př. n. l., na základě hned několika historických faktů.²⁸ Corvinus byl v Athénách spolužákem Horatia a Cicerona, který vychvaluje jeho nadání již v jeho mladistvých šestnácti letech.²⁹ Oslovení *iuvenum doctissime* v *Ciris* 36 je toho prý důkazem. Sám prý byl autorem několika elegií a pamětí, ale především byl podobně jako Maecenas podporovatelem básníků, zejména Tibulla. Tato identifikace by ale nesouhlasila s hypotézou, že autorem básně je mladý Vergilius, protože o jeho přátelství s Messalou nemáme jiný doklad. (Věnování deváté básně *Catalepton* Messalovi není relevantní, neboť bylo prokázáno, že není z pera Vergiliova.³⁰ Nicméně ani v rámci *Cirisfrage*, pro níž by tento údaj mohl nabídnout možné řešení, nenabízí jednoznačnou odpověď na otázku, kdo je onen oslovený Messalla Publicola.) Za tohoto předpokladu, by vznik *Ciris* spadal k roku 45–44 př. n. l. V úvahu také připadá M. Valerius Messalla Messallinus, syn Corvina. Uvažuje o něm již Skutsch a Kolář tuto hypotézu dokládá citátem ze čtvrté knihy

---

²⁸ SKUTSCH 1901, 85–86.

²⁹ Cic. *Ad Brut.* I.15.

³⁰ MCGILL 2019, 64–67.

Ovidiových Žalozpěvů, který má dokazovat Messalinovu vzdělanost zděděnou po otci. Nejisto ovšem zůstává, zda se skutečně hovoří o Messalinovi či o někom jiném, neboť jméno adresáta Ovidius nesděluje.³¹ Méně důkazů hovoří pro Corvinova vnuka či pravnuka, avšak v rámci chronologie by připadali v úvahu, pokud by *Ciris* byla sepsána až po Vergiliově smrti.

---

³¹ Ovid., *Trist.* IV.4.5.

5. Mýtus o Skyлле

Příběh o megarské princezně Skyлле, dceři krále Nisa, je bohužel dochován pouze v malém počtu starověkých textů, ale i přesto je možné sledovat jeho postupný vývoj. Nejstarší dochovaná zmínka o Skyлле a její zradě se nachází v Aischylově dramatu *Χοηφόροι* z 5. stol. př. n. l.³² Skylla zde nepropadá lásce k Mínoovi, nýbrž je okouzlena jeho darem v podobě zlatého šperku. Její další osud ovšem zůstává utajen. Děj byl již od samého počátku zasažen do obléhání Megar krétským vojskem. O krétské válce hovoří i Pausaniás. Podle jeho vyprávění měl Nisos zřejmě dcery dvě: Ifinoé a Skyllu, která byla příčinou pádu Megary.³³ Mínos nařídil shodit Skyllu ze své lodě do moře, které posléze vyplavilo její mrtvé tělo přibližně osmdesát stadií od města Hermioné v místě, pojmenovaném mys Skyllaion.³⁴ Pausaniás odkazuje na legendu spjatou s Nisovými vlasy, nicméně v ní nefiguruje ani metamorfóza Nisa ani Skyilly v mořské ptáky. Jediní ptáci, které zmiňuje jsou leda ti, kteří se slétli nad jejím tělem.

Nepochybnou předlohou pro *Ciris* byl mýtus o Pterelaově magickém zlatém vlasu a jeho dceři, tafijské princezně Komaithó, která se zamiluje do nepřítele Amfitryóna. Aby Komaithó získala jeho přízeň, vytrhne otcův zlatý vlas, který představuje záruku nesmrtelnosti jeho osoby. Amfitryón ji za její zločin potrestá smrtí. Podobným způsobem zřejmě inspiroval *Ciris* i příběh o zrádné Tarpeie. Starší verze tohoto mýtu tradují, že zradila Řím kvůli zlatému šperku, v čemž je patrná paralela s Aischylovou verzí příběhu o Skyлле. Propertius (IV.4) pak tuto základní verzi obohacuje elegickým motivem zakázané lásky vestálky.

Skladatel *Ciris* v prooemiu varuje před zaměňováním Skyilly megarské s obludnou Skyllou z homérských básní, neboť ke vzájemné kontaminaci mýtů skutečně docházelo. Dokonce i sám Vergilius označil sicilskou Skyllu za dceru Nisovu.³⁵ *Ciris* by tedy mělo představovat první ucelené dílko vypovídající „celou pravdu“. Přestože nacházíme *ciris* i u Vergilia, Ovidia či dále např. Hygina, žádný z těchto proslulých mužů nezaznamenal všechny detaily příběhu, které toto epyllion

---

³² Aischylos, *Χοηφόροι*, 612–622: ἄλλαν δεῖ τιν' ἐν λόγοις στυγεῖν φοινίαν κόραν, ἅτ' ἐχθρῶν ὑπαὶ φῶτ' ἀπόλεσεν φίλον Κρητικοῖς χρυσοκμήτοισιν ὄρμοις πιθήσασα δώροισι Μίνω, Νῖσον ἀθανάτας τριχὸς νοσφίσασ' ἀπροβούλωσ πνέονθ' ἅ κυνόφρων ὕπνω.

³³ Paus. I.39.

³⁴ Paus. II.34.

³⁵ Verg., *Buc.* VI. 74–77.

obsahuje a které jej činí unikátním.³⁶ Těmito prvky, odlišujícími *Ciris* od ostatních textů, jsou chůva Karmé, neobvyklý způsob, jakým byla Skylla připoutána k lodi, a v neposlední řadě božský element. O chůvě bude více řečeno v šesté kapitole pojednávající o noční epizodě a o božském elementu v následujícím oddíle. Co je tedy ten „neobvyklý způsob“ (*novo ritu*)? Poté, co se Skylla rozhodne pro konečné spáchání zamýšleného zločinu, děj se ve třech rychlých skocích posune kupředu (v. 387–390), aniž by autor považoval za důležité osvětlit, co se mezitím odehrálo:

tum coma Sidonio florens deceditur ostro,
tum capitur Megara et diuum responsa probantur,
tum suspensa nouo ritu de nauibus altis
per mare caeruleum trahitur Niseia uirgo

Ovidius se o žádném zvláštním způsobu zavěšení na lodi nezmiňuje.³⁷ Jeho Skylla na důkaz své lásky a oddanosti přinese Mínoovi otcovu stříženou kadeř, avšak krétský král jejím činem pohrdne, neboť zradu vlastního otce považuje za nejurážlivější a nejhanebnější zločin. Se svými muži nastoupí na loď a odplují. Nešťastná Skylla skočí do moře, s nečekanou silou doplave jeho loď a pověsí se na její záď, dokud ji nezahledne již dříve proměněný Nisos. V tu chvíli se Skylla pustí a v moři se promění v *ciris*. Mínoovo odmítnutí zachytil i Hyginus, ale o žádném jeho pronásledování či zavěšení na lodi není zmínka.³⁸ Vergilius tuto část příběhu zcela vynechává, tudíž srovnání není možné.³⁹ Rozuzlení onoho *novo ritu* navrhuje sama *Ciris*, neboť verš 403 prozrazuje, že byla skutečně spoutána: *teneras arcebant uincola palmas*. Skylla se sama označuje za Mínoovu zajatkyni. Na první pohled lze předpokládat, že byla jakýmsi neobvyklým způsobem připoutána k lodi, nicméně další verše prozrazují, že její ruce byly omotány pouty a těmi byla zavěšena za loď. Její tělo pak bylo taženo přes rozbouřené moře a kymácelo se stejně tak jako malá loďka:

cumba uelut magnas sequitur cum paruula classis.

Jestliže následky oné zrádné noci byly římskému obecnstvu známy, bylo mnohem důležitější představit doposud nevyřčené. Dá se tedy předpokládat, že rychlý spád děje, který vyvolává dramatický efekt, byl básníkovým záměrem a ne jen pouhou napodobeninou Catulla 64 (19–21) anaforickým užitím *tum*. Nečekaný

³⁶ V potaz je třeba vzít i nedochované Partheniovy Metamorfózy. Těmi se bezpochyby básník inspiroval v námětu, ale není jisté, zda obsahovaly jednu či více variant mýtu o Skyllé a Nísovi.

³⁷ Ovid. *Met.* VIII. 1–151.

³⁸ Hyg., *Fab.* 198.

³⁹ Verg., *Georg.* I. 406–409.

obrat v osudu Skyilly zachycuje Hyginus, jenž na témže místě (*Fabulae* 198) zmiňuje, jak se sama vrhla do moře, aby prchla přes svým trestem. Její novou podobu ovšem nepřisuzuje ptáku nýbrž rybě: *Nisus (...) coversus est, Scylla filia in piscem cirim quem uocant*. Podíváme-li se na vývoj mýtu o Skyille jako celek, lze s jistotou říci, že vznikl postupným rozvíjením historické události, obohacené zprvu o tragický motiv zrady a nešťastné lásky, a završený Alexandrijskou či elegickou proměnou v *ciris*.

5.1. Skylla Sicilská vs. Skylla Megarská

V římské literatuře se z tradiční archaické a klasické řecké Skyilly vyvinuly dvě víceméně ustálené figury. První z nich je Skylla sicilská, považovaná za dceru Phorkyry, která sužovala mys Skyllaion, o níž čteme v Homérově *Odysseie*. Druhou představuje právě naše megarská princezna, která pro lásku zradila otce i vlast. Jak již bylo zmíněno, sám autor *Ciris* v prooemiu básně upozorňuje, že jeho epyllion je o jediné Nísově dceři, nikoli o jedné Skyille z mnoha různých tradic. Jeho cílem bylo varovat před neuváženým zaměňováním obou dvou. Z toho důvodu udává výčet nejznámějších variant mýtu právě oné sicilské příšery (v. 54–88). Mimo jiné se zmiňuje o Skyille, jejíž matkou byla buď Krataeis anebo Echidna. Dále připomíná, že Skylla byla i ztělesněním hříchů, zdivočelou prostitutkou, chamtivou zlodějkou a také nevinnou dívkou, kterou zneužil Poseidon, a jejíž proměnu zapříčinila Amfitrité. V jiné verzi stojí na místě bohů Glaucus a žárlivá Kirké.

Ačkoli sicilská Skylla má mnoho tváří a na první pohled se vůbec nepodobá Skyille megarské, přeci jen jejich příběh sdílí hned několik podobných, ne-li stejných rysů. Pomineme-li jméno hlavní postavy, ústředním motivem obou příběhů je proměna v něco nového. Princezna se promění v krásného mořského ptáka, čímž je osvobozena od svého utrpení. Nicméně na konci jejího příběhu přichází na scénu Iuppiter, který rozhodne, že Skylla nezůstane bez trestu a rozhodne se navrátit život jejímu otci, jehož údělem bude ji na věky pronásledovat v podobě orla. Oproti tomu proměna vodní nymfy Skyilly je trestem již od počátku a její nový vzhled nemá s krásou nic společného. Ať se tak mělo stát přičiněním Amfitrité nebo žárlivé čarodějky Kirké, společným rysem všech těchto proměn jsou krvelačné psi hlavy kolem jejích boků. Její hrůzný zjev bývá doplněn dalšími zvířecími atributy.

Pozornosti neunikne výrazný element vody, který je společný pro obě Skyilly, případně sama bohyně Amfitrité. Ta promění Nísovu dceru, když je

Mínóem tažena přes moře, z čiré lítosti, kdežto v případě druhé Skyilly tak učinila ze žárlivosti. V jiných verzích mýtu o *ciris* není její přítomnost, či přímý vliv na proměnu doložen. Proč je tedy v tomto epylliu zmíněna hned dvakrát a proč je přímým činitelem Skylliny metamorfózy? Jako první logické vysvětlení se přihází skutečnost, že Skylla byla tažena přes moře, což je Amfitritina sféra působnosti. Na její nešťastnou plavbu dohlíží i další mořská božstva. Zmíněni jsou Okeános, Tethys, Leukothea, Palaimón a Galatea, ale Neptun nikoli. Tato skutečnost ponouká znovu se nad celou situací zamyslet. Byla Amfitrité autorem básně zvolena Skyllinou záchránkyní dříve, než by si ji byl povšiml Poseidon se svou pověstí záletníka? Pokud by si jí jistě všiml jako první, celý děj by se stočil stejným směrem jako v případě sicilské Skyilly. Vládce moří by se zmocnil nebohé dívky a jeho mořská manželka by v žárlivosti vykonala svou pomstu. Jednala tedy Amfitrité skutečně z lítosti anebo preventivně ze žárlivosti? Touto možností by byla postavena do podobné role jako kdysi Iuno, která se obávala, že si Skylliny krásy povšimne Iuppiter. (O Iunoně, stojící za Skylliným poblázněním do Mínoa, stejně jako Amfitrité se jiné zdroje nezmiňují.) Na základě této hypotézy je možné uvažovat nad tím, že Amfitritino jednání je skrytým odkazem na příběh obludné Skyilly, (ať to bylo přičiněním jejím anebo Kirké), aby nedošlo k opakování zápletky. Nicméně i nadále zůstává patrné, že autor *Ciris* zřejmě využil Amfitrité záměrně i proto, aby vedle sebe postavil příběhy obou Skyll a zdůraznil jejich rozdíly, jak napovídá již v úvodu básně. V *Ciris* tedy Amfitrité nevystupuje pouze z důvodu, že by Skylla trpěla právě v její říši. I přesto se nic nemění na skutečnosti, že u obou dívek dochází v životadárném vodním prostředí k metamorfóze, na jejímž samém počátku stojí žárlivost zrozená z lásky bohů.

6. *Nutrix* v noční epizodě

Jak již bylo řečeno v kapitole o vývoji mýtu o Skyllé, postava chůvy je pro *Ciris* unikátní tím, že v žádné jiné dochované verzi nevystupuje, což vyvolává následující otázky: Jaký je její literární původ, má-li nějaký, a jaká je role *nutrix* v tomto epylliu? Nejstarší doklady o příběhu zrádné Skyllé jsou velmi krátké a neposkytují příliš podrobný náhled na danou problematiku. Mimo *Ciris* poskytuje další a zároveň jediné delší svědectví Ovidius. Osmá kniha jeho *Proměn* je uvedena příběhem o Skyllé, který je vystaven podobným způsobem jako *Ciris*.⁴⁰ Nejprve je představeno pozadí, na němž se příběh odehrává, tedy obléhání Megary. Nechybí ani pověst o Apollónově přítomnosti při opevňování města, kterou buď viděli oba autoři ve společném zdroji anebo se pouze jeden inspiroval druhým. Vše nasvědčuje tomu, že podobně se tak muselo stát i s noční epizodou. Kromě *Ciris* a Ovidia, (ač v jeho případě ne tak obsáhle), totiž žádný jiný pramen nerozvádí události oné osudné noci. Noční epizoda je strategicky umístěna doprostřed básně a stojí v protikladu klasické epice, neboť hlavními aktéry, kteří zde přímo vystupují a promlouvají, jsou Skylla se svou chůvou, tedy ženy.

Jak *Ciris* tak Ovidius poskytují náhled do Skyllina svědomí a vytvářejí obraz jejího psychického rozpoložení v tak složité situaci, z níž nevede lehká cesta ven. Na jedné straně stojí její oddanost otci a na druhé mnohem mocnější čerstvě zažehnutá dychtivá láska k cizinci ve zbroji. V okamžiku, kdy se Skylla rozhodne spáchat svůj nechvalně známý čin, objevuje se *nutrix*. Zatímco v *Ciris* vystupuje skutečná postava, Ovidius (*Met.* VIII.81–82) roli *nutrix* přenechává noci:

Talia dicenti curarum maxima nutrix

nox intervenit, tenebrisque audacia crevit.

Ačkoli se situace sama nabízí k tomu, aby Skyllé po vzoru helénistických předloh přišla na pomoc v lásce chůva, Ovidius volí jako její společníci noc a tím podtrhuje, že Skylla jednala zcela sama dle vlastního uvážení, aniž by ji k tomu někdo dopomohl. Ve všech ostatních případech, kdy Ovidius hovoří o *nutrix*, se jedná o osobu. Proč v tomto případě zvolil jiného společníka? Jedním vysvětlením by mohlo být básníkově jednoduché zdůraznění, že se tento zločin odehrál doslova pod rouškou noci, aniž by Skylla byla někým přistižena při činu. Noc při ní stála a svými ochrannými křídly ji skryla před zraky ostatních. Na druhé straně, pokud

---

⁴⁰ Ovid. *Met.* VIII.11–151.

Ciris vznikla až po Ovidiovi, tak pro něho zřejmě nemusela existovat jiná předloha, v níž by se postava chůvy byla mohla objevit. Na tomto místě je třeba připomenout jiné Ovidiovy verše (*Trist.* II.393–394), které proti tomuto tvrzení dokládají existenci tragédií právě na toto téma:

*In pia nec tragicos tetigisset Scylla coturnos,
ni patrium crinem desecuisset amor.*

Bohužel kromě těchto dvou veršů není jiný pramen, který by prozrazoval více o zmíněných tragédiích. Nicméně *nutrix* v dramatu nebyla neobvyklou postavou. Lze tedy uvažovat nad možností, že jakási tragédie o krétské válce a pádu Megary, který zapříčinila Skylla, skutečně existovala. Dosazení chůvy do epického zpracování příběhu o lásce v *Ciris* by bylo naprosto přirozeným procesem. Nezodpovězena však zůstává otázka, proč ji skutečně nepoužil ani Ovidius.

Co se týče *Ciris*, vedle myšlenky, že *nutrix* je inovací básníka, se mezi badateli hovoří i o přímé inspiraci téměř nedochovanou Cinnovou *Smyrnou*.⁴¹ Přestože již bylo mnoha studii dokázáno, že si básník půjčoval slova či motivy neoterických básní, tuto teorii podporuje i skutečnost, že *Ciris* odkazuje na příběh Myrrhy přímo, když do úst zděšené chůvy vkládá otázku, zda-li Skylla nepropadla stejně incestní lásce jako právě Myrrha. I v tomto příběhu vystupuje *nutrix* jako její uprostřed noci. Jak je známo, incestní lásku k otci v Myrrze vyvolal Amor na popud své rozhněvané matky, což je motiv, který se opakuje v *Ciris*, ale namísto Afrodíty stojí Iuno. R. F. Thomas se v rámci inspirace *Smyrnou* pozastavuje nad veršem 215: *Caeruleas sua furta prius testatur ad umbras* a klade si otázku, proč by se vůbec Skylla obracela k noci.⁴² Odpověď nachází celkem rychle v dlouhé tradici počínající attickým dramatem přes řecký epigram až po římskou komedii. Verš 215 považuje za původní Cinnovské *paraclausithyron*, které nezapadá do kontextu *Ciris*, protože na druhé straně dveří, před kterými se pozastaví, je její otec, nikoli její milovaný Mínos. Nicméně pozastavení se a obrat ke hvězdám či noci je další typicky neoterický prvek.

Další nepochybnou inspirací pro noční scénu byla Apollóniova *Argonautika*. B. Kayachev upozorňuje nejen na podobnosti mezi jednotlivými scénami obou, ale také zdůrazňuje prvky, které mají noční epizody společné, ačkoli nabývají zcela opačného charakteru. Jako příklady uvádí noční klid, hvězdy na

---

⁴¹ KNOX 1990, 158; KNOX 1983, 310.

⁴² THOMAS 1981, 372.

noční obloze a stráž. U Apollónia podle jeho názoru mají navozovat hypnotickou atmosféru noci, kdežto v *Ciris* jsou využity aktivně, když je Skylla využije ve svůj prospěch.⁴³

Při pohledu na postavu chůvy v *Ciris*, je zřejmé, že básník jejím zasazením do příběhu zamýšlel více než pouhé následování dramatických předloh. *Nutrix* je představena jako Karmé, dcera Foinika z Ogýgie, jejíž dcerou byla Britomartis.⁴⁴ Britomartis Diovou dcerou, jež se ráda oddávala běhu a lovu a zároveň byla oblíbenkyní Artemidy. V rámci vlastního bédování nad osudem své svěřenkyně oslovuje Karmé svou biologickou dceru a vzpomíná na její osud. Dozvídáme se, že Mínós se v jejím životě neobjevuje poprvé. Již dříve se zamiloval právě do její dcery Britomartidy, jenže ta před ním prchla, na útěku skočila z útesu a zamotala se do rybářských sítí. Artemis ji poléze povýšila na bohyni uctívanou na Krétě jako Diktynna, zatímco na Aigině jako Afaia.⁴⁵ Tento malý mytologický exkurs do minulosti Karmé má tři cíle. Za prvé, rozvíjí celou noční epizodu, napíná ji a doplňuje o dramatický efekt. Zadruhé, poukazuje na skutečnost, že naní radno se zaplést s Mínoem, neboť to (přinejmenším pro Karmé) nemá šťastný konec. Na třetím místě slouží jako varování a předzvěst Skyllina osudu. Již to, že Britomartis i Skylla jsou v podstatě dcery Karmé a jako dalším společným prvkem jim je právě Mínós, naznačuje, že by i Skyllu mohl potkat podobný osud jako Britomartidu. Obě zemrou na moři, načež jednu povznese Artemis na úroveň bohů a druhou Amfitrité obdaruje křídly. Jakmile se Karmé dozví, co je skutečnou příčinou Skylliných útrap, snaží se udělat vše pro to, aby odvrátila její osud. Své biologické dceři zřejmě nebyla schopna pomoci v její nesnázi a právě o to více se zdá, že byla ochotna pomoci v lásce své schovance, jakoby jí osud dal druhou šanci. Za jejími na první pohled upřímnými pokusy o naklonění královny přízně na stranu Skyilly stojí ještě úmysly vedlejší, ne-li zcela sobecké. Verše (290–293):

*Tene ego tam longe capta atque auecta nequii,
tam graue seruitium, tam duros passa labores,
effugere, o bis iam exitium crudele meorum?*

a (383–385)

tam longo quod iam captat succurrere amori,

---

⁴³ KAYACHEV 2016, 94. Celá jeho studie je založena na předpokladu, že *Ciris* je předvergiliovské dílo.

⁴⁴ Paus. II.30.3. píše, že otcem Karmé byl Eúbolos.

⁴⁵ Příběh Britomartidy byl zřejmě inspirován nedochovaným epylliem *Dictynna* od Valeria Catona.

*non minus illa tamen reuehi quod moenia Cretae
gaudeat: et cineri patria est iucunda sepulto*

podávají jasné vysvětlení. Ač za blíže neobjasněných okolností, Karmé byla proti své vůli odvečena z Kréty a nucena k otrockým pracím v Nísově paláci. Po zbytek svých dnů byla odsouzena k životu v cizí zemi a je zcela logické, že se upnula k výchově Skyilly, neboť v ní spatřovala svou vlastní dceru. Není tedy divu, že se chopila příležitosti návratu do vlasti, jakmile se naskytla. Do jaké míry se účastnila na ustřižení Nísoových vlasů není známo. Držela snad stráž zatímco Skylla stříhala otcův osudný pramen? Anebo vlastní rukou přispěla k jeho záhubě? Stejně rychle jako se objevila, tak rychle mizí Karmé ze scény.

7. Metamorfózy

V této kapitole je pozornost věnována proměně Skyilly a Nisa. Již skutečnost, že se v jednom příběhu vyskytnou hned dvě metamorfózy, vyvolává úvahu, zda-li převtělení má představovat trest či vysvobození. Odpověď bohužel není snadná, neboť básník se při každé zmínce o proměně Skyilly v *Ciris* vyjadřuje odlišným způsobem a ve čtenáři vyvolává nejistotu. První výrok jasně říká, že Skylla pykala za svůj trest slovy *poenam (...) solvens* (52–3). Zde není, nad čím polemizovat. Totéž potvrzuje verš 190: *dabit tibi filia poenas*. Situace dostane nečekaný obrat v následujících verších, v nichž básník povzbuzuje ostatní plectvo, aby se radovalo z příchodu Nisa a Skyilly do jejich řad. Především oslovuje *Dauliadae*, tedy sestry Prokné a Filomélu, z nichž se následky krutého osudu také stali ptáci. Prokné a Filoméla bývají označovány jako dcery Pandióna I, kdežto Nisos jako syn Pandióna II.⁴⁶ Některé antické prameny ovšem zaměňují tyto dva s hrdinou Pandiónem, neboť není jisté, zda se jednalo o tři odlišné postavy nebo někteří posloužili jako výplň chybějící historie. Ať byla Skylla s ptačími sestrami příbuzná jakýmkoli pokrevním poutem, spojitost mezi nimi je zřejmá. Básník na ni upozorňuje a vzápětí naznačuje pravý opak toho, že by Skylla byla potrestána slovy (205):

candida concessos ascendat ciris honores

Co přesně znamenají *concessos honores*, není zcela jisté, nicméně stojí hned vedle Nisa, který se povznese až *ad superum sedes*, což není překvapující, a slovo *honor* evokuje cosi pozitivního: pocta, odměna, sláva, etc. Hielkema v komentáři k verši 205 cituje myšlenku, že i na tomto místě se setkáváme s básnickým odkazem na jiný použitý zdroj, který nám bohužel zůstává utajen.⁴⁷

Další stopy k rozlousknutí této otázky nabízí až konec básně. V osudnou chvíli Amfitrité daruje Skyille křídla, protože nestrpí, aby dále v moři trpěla (481–482): *tale decus formae vexavit undis non tulit*. Tento výklad nasvědčuje tomu, že se bohyni nebohé dívky zželelo a darovala jí křídla, aby ji osvobodila. Na tomto místě bych ráda rozvedla myšlenku, která byla vyslovena již v předchozí kapitole o mýtu o Skyille a která na celou situaci poskytuje zcela nový náhled. Jak již bylo řečeno, na trpící dívku hledí téměř všechna mořská božstva s výjimkou samotného

---

⁴⁶ Paus. I.5.3 – uznává existenci obou variant.

⁴⁷ HIELKEMA 1944, 117. Podobně uvažuje i LYNE 1978, 10.

vládce moří Neptuna, což vyvolává podezření a mnoho otázek kolem Amfitritina rozhodnutí. Neptun byl proslulý záletník, čímž rozhodně nezapřel své bratrské pouto z Iovem, avšak u této scény, kde figuruje krásná dívka, není přítomen. Že byla skutečně krásná, stvrzuje obava Iunony, aby nepadla do oka jejímu manželovi. Neptunova absence v příběhu není odůvodněna. Naskýtá se ovšem zcela jiná interpretace celého úseku (481–486). Předpokládejme, že Amfitrité si Skyllu v moři všimla jako první a uvědomila si, jakou představuje hrozbu její krása. Jak je známo z jiných mytologických příběhů i ona byla žárlivou bohyní podobně jako Iuno. Tato emoce staví Amfitrité do role zcela nové. Co kdyby Skylla darovala křídla právě z toho důvodu, aby ji pozvedla z moře dříve, než by se jí chopil právě Neptun? Ve vzduchu by byla menší pravděpodobnost, že by si jí všiml. Navíc by již neměla svou dívčí podobu. V překladu verše 481 je proto třeba klást důraz na moři, tedy místě, kde se Skylla nachází. Dále jsou zmíněny „nevěrné ryby a dychtivé hejno Amfitrity“, mezi něž se rozhodla Skyllu nezačlenit (485–486). Sice se v textu již objevily ryby hroící svým ocasem a otevřenými tlamami, ale situace nasvědčuje tomu, že adjektiva dychtivý a nevěrný odkazují spíše na vládce moří. Verše 508–509 poskytují další důkaz toho, že Amfitrité nebyla proslulá svou ochotou jen tak pomáhat nezbranným a darovat jim novou a navíc krásnou tvář:

*Et tamen hoc demum miserae succurrere pacto
uix fuerat placida Neptuni coniuge dignum.*

Znovu je třeba připomenout příběh o sicilské Skyllé, za jejíž obludným zjevem stála podle některých pramenů právě Amfitrité. Pokud tomu tak skutečně mělo být, Amfitrité, pamětlivá Skyllina osudu, se rozhodla nepokoušet náhodu, aby se znovu neopakovala minulost. Pokud by megarskou princeznu ponechala vodní hlubině, riskovala by, že by přidělila další starosti sama sobě tím, že by ji později musela potrestat za to, že padla do oka jejímu muži. Tato myšlenka ve zkratce znamená, že Amfitrité skutečně Skyllu přidělenými křídly osvobodila, ale nikoli před smrtí, nýbrž před ještě horším možným osudem.

V novém ptačím těle, odpoutaná od pozemských strastí, nabyla Skylla jako *ciris* nové volnosti, dokud se sám Iuppiter nerozhodl zakročít (520):

Nec tamen hoc ipsum poena sine

Jakmile byla Skylla povznesena ze sféry mořské, (kde hrozilo, že by padla do oka vládci moří), všiml si jí vládce nebes. Jak je vysvětleno, s jejím otcem Nisem byl bůh díky četným obětinám vždy za dobře a proto se rozhodl, že vlastizrada a tím

pádem i jeho usmrcení nezůstanou bez trestu. Nísovi je darován nový život v podobě mořského orla, aby se mohl pomstít. Nicméně i na jeho osud se dá pohlížet jako na jakýsi druh trestu za to, že jako otec zklamal svou dceru, když nebyl ochoten vyslyšet její přání. Dá se říci, že proměna v *ciris* sama o sobě nebyla trestem. Tím byla nenávist, s jakou ji poté stíhal Nisos jako orel.

9. Metafora tkaní

Tato kapitola je věnována tkaní a jeho způsobu užití v epylliu, neboť jeho výskyt je neobvykle častý a vyvolává otázku, zda to bylo autorovým úmyslem nebo jen pouhou náhodou či snad běžným narativním prostředkem. V latinské literatuře bylo tkaní užito jako metafora již u Plauta, Cicerona či např. Lucretia, kterým se básník mohl v tomto směru inspirovat.⁴⁸ Sloveso *texo* se v různých podobách vyskytuje v *Ciris* celkem osmkrát. Na první pohled by se mohlo zdát, že osm užití jednoho slovního základu v celkovém rozsahu 541 veršů nepředstavuje nijak převratný fenomén. Podezření však vyvolává skutečnost, že prooemion básně jich obsahuje hned pět.

Detexere 9 je použito ve významu dotkat či dokončit započaté dílo. Ve stejném smyslu bylo užito mnohem později i Ausoniem (*Mos.* 415): *at modo coeptum detexatur opus*, ale obecně je jeho metaforické užití v literatuře vzácné. *Intexens* 21 má naopak význam zahrnutí/vetkání básně do slavnostního roucha či v případě 502 vykreslení/protkávání křídel *ciris* barvami. *Praetexite* 100 přikazuje múzám, aby zahalily anebo doslova olemovaly básníkovu dílo slávou. Podobně je užito *praetexat* 320 ve spojitosti s Nísovyými vlasy, které zdobí či lemují jeho hlavu. Jediné *texuntur* 29 a *textitur* 339 v *Ciris* stojí v plnohodnotném významu tkaní.

Podle Lamleho je na konci proemia oslovena materiální dimenze *Ciris*, kdy básník prosí múzy, aby jeho epyllion doslova olemovaly věčnou slávou.⁴⁹ Úvodní *detexere munus* avšak odkazuje spíše na ono filozofické dílo, které je teprve na samém počátku svého vzniku. Mezitím básník nabízí *Ciris* a stručně hovoří o jejím obsahu, aby na konci požádal múzy o jejich požehnání. Jeho žádost se dá spíše chápat ve smyslu právě nového zamýšleného filozofického díla o přírodě a nikoli *Ciris*, nad níž strávil svá studentská léta. V podstatě všechny metafory tkaní, které odkazují na psané slovo, se dají vztáhnout k básníkovu zamýšlenému filozofickému dílu, do něhož vkládá velké naděje. Zároveň je chce navždy propojit se jménem Messally, zřejmě díky jeho vzdělání nejen v daném oboru, protože je označován jako *iuvenis doctissimus*. Připodobňování osob k hvězdnému nebi se obecně týká především mýtických hrdinů anebo slavných vojevůdců. Pokud chtěl básník zvěčnit Messalovy úspěchy z válečných tažení, (ať už se jedná o jakéhokoli

---

⁴⁸ Plaut. *Trin.* 797: *quam vis sermones possunt longi texier*; Cic. *Fam.* IX.21.1: *quotidianis verbis texere*; Lucr. I.418 a VI.42: *tria talia texta*.

⁴⁹ SCHEIDEGGER-LÄMMLER 2015, 190.

nositele tohoto jména), odkaz na Gigantomachii na slavnostním Athénině peplu je na místě. Toto by ovšem značilo, že se básník chystá psát oslavnou báseň, nikoli kosmogonickou. Nesoulad v interpretacích tohoto úseku se dá vysvětlit i tím, že básník neobratně využil výpůjčky z Calvovy *Io*, v níž se dá předpokládat popis slavnostního roucha, či přímo ekfrazé.⁵⁰

Podobným způsobem je metaforou tkaní ohraničen *Panegyricus Messallae* (Tib. III.7.5–6):

*nec tua praeter te chartis intexere quisquam
facta queat*

a (Tib. III.7.211):

*inceptis de te subtexam carmina chartis*⁵¹

Tibullus nejprve prohlašuje, že nikdo kromě Messally by nemohl jeho činy vetkat do knih. Na konci básně by rád ovšem vetkal další básně o Messalovi do již započatých knih, až by se po několika reinkarnacích opět stal člověkem. Tkaní nebývá příliš často spojeno s literaturou ve smyslu, jaký vidíme v *Ciris* či *Panegyricu*. Mnohem častěji se setkáváme s příběhy, v nichž tkaný obraz je přímým prostředkem komunikace. Například v příběhu o Prokné a Filoméle je Filoméla právě díky tkanému obrazu schopna promluvit ke své sestře. Její tkaná zpráva je po vzoru svitku srolována a Prokné ji doslova čte (Ovid. *Met.* VI. 581–582):

*evolvit vestes saevi matrona tyranni
germanaeque suae carmen miserabile legit*

Obraz tedy nahrazuje slovo, kdežto v *Ciris* slovo nahrazuje obraz.

Co se týče literární ekfrazé, vyprávějící vlastní příběh, obecně se hovoří o výpůjčce z *Io*, nicméně není vyloučena ani přímá inspirace tkaninou, na níž byl vyobrazen příběh Thésea a Ariadné (Cat. 64.50–266). Catullova *vestis variata* dle Fabera naznačuje různá témata a styly, což by jinými slovy z básně činilo tkanou látku samu o sobě.⁵² Jako další příklady metafory tkaní, vyjádřené ekfrazí či přímo v ní, uvádí na prvním místě Aeneův štít jako *non ennarabile textum* (*Aen.* VIII.624–625), obraz Ganyméda jako *intextus puer* na Kloanthově chlamydě (*Aen.* V.250–257) a v neposlední řadě obrazy, které utkala Ovidiova Ariadné s Minervou během svého souboje. (*Met.* VI.1–145). Ze starší hellénistické poezie jmenuje Theokritovu

⁵⁰ LYNE 1978, 109.

⁵¹ SCHEIDEGGER-LÄMMLER 2015, 191.

⁵² FABER 2008, 208.

15. idylu s tapisériemi na oslavu vítězství Bereniké a z Kallimachovy poezie především panathenajský peplos (frag. 520) s fragmentem 532, v němž je látka z Kóu připodobněná místnímu stylu psaní.⁵³

Básník *Ciris* se tedy představuje jako zkušený autor a opakovaným užitím tkaní se zároveň staví do role umělce výtvarného – tkalce. Tkaní obrazů do látky vyžadovalo vytrvání a trpělivost, podobně jako skládání básní. Dalo by se říci, že tato dvě povolání jsou tímto stavěna na stejnou úroveň, ba dokonce je možné se domnívat, že básník jej považoval za umění na vyšší estetické úrovni. Slova sice slouží k popisu věcí, emocí, myšlenek a dějů, nicméně neposkytují přímý vizuální zážitek. Ten poskytují právě obrazy plné barev, které mluvené či čtené slovo nedokáže zcela napodobit. Důkazem tohoto nedostatku jsou výrazy, které se sice pokoušejí barvy pojmenovat, ale díky jejich rozmanitosti a škále odstínů je navzájem zaměňují. Může se proto stát, že pro jednu barvu tak existuje více pojmenování, která lidé chápou individuálně. Při slově červená se může vybavit sytá krvavá červená či jasná barva vlčího máku. V *Ciris* se setkáváme s pojmem *purpureus* především ve spojení s Nisovou kadeří. *Purpureus* představuje celou škálu odstínů od tmavě fialové po červenou (až růžovou). V kontextu *Ciris* se nabízí výklad této barvy spíše jako nachové, jakožto urozené královské barvy. Básník tuto barvu pro Nisovy vlasy zvolil namísto zlaté záměrně, aby zvýraznil vznešenost a důležitost jeho královské osoby.⁵⁴ Vlasy samy o sobě představují symbol vitality, neboť neustále vyrůstají z hlavy, jakožto sídla duše. Není proto divu, že se v tomto mýtu z královské kadeře stala záruka nejen jistoty království, ale i života samotného krále. Zatímco v některých magických či přechodových rituálech dochází ke stříhání vlasů jako obraznému odstříhnutí části sebe sama, v *Ciris* se dá chápat spíše jako přestříhnutí nitě osudu. Tím, že Skylla otcův osudný pramen vlasů ustříhla, zpečetila tak osud nejen jeho a celého království, ale i ten svůj. Bohužel z textu *Ciris* není zcela jisté, za otcovy vlasy pouze ustříhla, či zda Nisa dokonce neusmrtila za asistence *nutrix*.

Pokud se ovšem ještě na okamžik vrátíme zpět k barvám, pozornosti neunikne, jakým způsobem je básník vyjadřoval. Nápadným prvkem jeho narativní techniky je zvýraznění kontrastu určitých barev jejich stavěním do vzájemné opozice:

---

⁵³ FABER 2008, 209.

⁵⁴ Král Pterelaos měl na hlavě jediný zlatý vlas, který byl zárukou jeho nezranitelnosti.

<i>purpureos soles</i>	x	<i>candida sidera</i>	(37–38)
<i>candida sidera</i>	x	<i>caeruleis bigis</i>	(37–38)
<i>candida litora</i>	x	<i>purpureis conchis</i>	(102–103)
<i>candida tempora</i>	x	<i>roseus crinis</i>	(121–122)
<i>coccina Sicyonia</i>	x	<i>niveo collo</i>	(169–170)
<i>caeruleas nubes</i>	x	<i>candida ciris</i>	(203–205)
<i>marmorea bracchia livescunt</i>			(474)
<i>puniceam cristam</i>	x	<i>marmoreum corpus</i>	(501–503)

Z těchto příkladů je zřejmé, že si básník libuje v kontrastu bílé barvy s odstíny červené. Pro vybarvení pleti Skyllly je hojně užito adjektiv pro bílou barvu, což zcela odpovídá její urozenosti.⁵⁵ Ženy z bohatších rodin nemusely pracovat dlouhé hodiny na slunci, nýbrž se zdržovaly spíše ve stínu domova a oddávaly se ryze ženským domácím pracem. Dokonce i na mínojských freskách jsou ženské postavy výrazně světlejší zatímco mužské mívají tmavší odstíny od červené po hnědou. Kontrast bělostné *ciris* na tmavomodrém nebi je v nesouladu s pozdějším popisem její nové podoby: Peří *ciris* má být zbarvené, nikoli bílé, jak je vykresleno na konci epyllia (v. 502). Dále je třeba mít na paměti, že ona „bělostná *ciris*“ je vsazena do kontextu, který je sám o sobě problematický tím, že i proti jejímu zločinu jí básník přičítá jakési pocty či odpuštění, jak bylo poukázáno v předchozí kapitole.

Zbývá otázka, proč si básník vybral zrovna tkaní pro svou metaforickou narativní techniku. Stejně jako se pomalu rýsuje tkaný obraz, tak básník postupně odhaluje podstatu svého díla. Namísto představení žánru a tématu hned v úvodních verších se nejprve odvolává na své nové filozofické zaměření a ve stylu *recusatio* obhájí své zpoždění se slíbeným darem Messalovi. Obsah nejen svého zamýšleného filozofického díla, ale i dočasného daru prozrazuje až od verše 39, jakoby mezitím připravoval látku, jednotlivé nitě, které teprve vytvoří konečný

⁵⁵ Thomason srovnává četnost jednotlivých výrazů v *Ciris* s Vergiliem a Ovidiem. Vergilius se sice nemůže rovnat výtečné schopnosti Ovidia vyjádřit širokou škálu barev, ale za vykreslení temných a studených barev je chválen téměř stejnou měrou. Thomason dochází k závěru, že Vergilius dává přednost mírnějším výrazům jako *albus* před *candidus* nebo dále např. *ater* před *niger*, zatímco u Ovidia je tomu naopak. Výběrem slov by se tedy *Ciris* blížila spíše Ovidiovi. THOMASON 1923, 335–336.

Steele tvrdí, že všechny výrazy použité v *Ciris* pro vyjádření barev jsou přežaty z Catulla či Lucretia. STEELE 1930, 157.

obraz. Tvorba složitějších obrazů v látce byla precizní záležitostí, představíme-li si, jaké množství různobarevných vláken muselo být pečlivě zapracováno na tkalcovském stavu. V přímé aplikaci na *Ciris* si místo nití můžeme představit právě jednotlivé verše, které básník splétal dohromady. O to více, jestliže byly tyto verše přejaté z jiných děl celé či pouze aluzivně. Z těchto menších částí autor postupně složil celé epyllion. Tento koncept by mohl mít svou analogii i ve filozofickém myšlení, neboť skládání větších částí z menších připomíná princip teorie atomismu o neustálém shlukování atomů v předměty, jejich rozpadu a následném utváření předmětů nových. Ačkoli se básník vydal po stopách filozofie, nezdá se, že by tyto básnickovy metapoetické tendence odkazovaly přímo na atomistické myšlení, tudíž zde tato hypotéza nebude dále rozvedena.

10. Metrum, jazyk a styl *Ciris*

Charakteristika stylu a jazyka *Ciris* je vzhledem k povaze textu úkolem nesnadným, přesto do jisté míry proveditelným. Mnoho filologů se pokusilo o její rozbor a následnou dataci na základě statistického výčtu všech metrických jevů, nicméně zůstává otázkou, do jaké míry jsou takové pokusy relevantní, pokud *Ciris* přejímá prvky jiných děl v rozsahu celých veršů jako *cento*.

Jeden z charakteristických rysů *Ciris*, kterému badatelé často věnují pozornost, je spondejský verš, v němž daktyl páté stopy bývá nahrazen stopou spondejskou. Tento druh verše se u římských básníků vyskytuje ve výrazně menší míře než u řeckých protějšků, nejvíce však u Catulla. Cicero jej považuje za typický prvek neoterické poezie.⁵⁶ V *Ciris* se vyskytuje v průměru jeden *σπονδειαζων* na třicet šest veršů, což je podle studií blíže právě Catullovi 64 (1 na 14) než Lucretiovi (1 na 230), Vergiliovi (1 na 413) či Ovidiovi (1 na 285). Na počtu cézur po třetím trocheji, (což by mohlo být další kritérium pro dataci), nepanuje shoda, neboť každý pracuje se svým vlastním kritériem a edicí.⁵⁷

Podobně je to i s elizemi. Počet elizí se přepočítává na sto veršů, z nichž *Ciris* jich obsahuje celkem 39%, Catullus 39%, Lucretius 50%, Ovidius *Met.* 20%, Vergilius *Aen.* 54%, *Georg.* 50%, ale *Ecl.* jen 29%.⁵⁸ Odvodit datum vzniku básně podle elizí je tedy obtížné, jelikož jejich počet se odvíjí od básnickovy schopnosti obratně skládat verše, požadavkům daného stylu a do jisté míry od dobových zvyklostí i módy. V tomto ohledu je opět třeba mít na paměti, že autor *Ciris* přejímal verše od jiných básníků, čímž není ani vyloučeno přejímání stejných tendencí. Nicméně i v tomto bodě se *Ciris* nejvíce podobá Catullovi.

Co se týče jazyka, tak *Ciris* ani v tomto případě nezapře svou inspiraci neoteriky, především díky hojnému užití deminutiv (*hortulus* 3, *ocellus* 132, *parvulus* 479, etc.). Archaismy v *Ciris* (*aerumna* 58, *antistita* 466, *vexarier* 481, etc.) nejsou tak časté jako u neoteriků, ale nabízejí možnou novou interpretaci doby vzniku epyllia. Lyne totiž upozorňuje, že slovo *aerumna* používá i Persius jako jeden z tzv. modernistů své doby, jejichž styl byl právě archaizující.⁵⁹ Nevylučuje

---

⁵⁶ Cic. *Att.* VII.2.1: „*flavit ab Epiro lenissimus Onchesmites. Hunc σπονδειαζωντα si cui voles των νεωτερων pro tuo vendito.*“

⁵⁷ SKUTSCH 1901, 74; KOLÁŘ 1909, 443; Alternativně Ovidius LYNE 1978, 15–16.

⁵⁸ LYNE 1978, 16–18.

⁵⁹ LYNE 1978, 28.

tedy možnost vzniku právě v Persiově době, tedy ve druhé třetině 1 stol. n. l. Dalším prvkem neoterického epyllia jsou grécismy, které se v *Ciris* vyskytují poměrně často (*Cecropius* 3, *peplos* 30, *Dauliades* 200, *Amathusia* 242, *thallus* 376, etc.).

Básník pracuje i s figurami a tropy, z nichž mezi nejvýraznější patří anafora, konkrétně jedna z nepochybných výpůjček od Catulla a to *Ciris* 387–389, která svým opakovaným *tum* dodává rychlý spád děje a umocňuje jeho dramatický efekt (dále např. *necdum–necdum* 146–147 či *saepe–saepe* 172 a 174). Podobný efekt má i epanalepsis úzce spojená s předchozí. Zmínit je třeba i parenteze (19–20, 55, 81–2, etc.), jež sice nejsou běžné u Catulla, nicméně jsou typické pro Kallimachův styl, který byl neoteriky napodobován.

11. Úvodní slovo k překladu

Na tomto místě je třeba přistoupit k vlastnímu překladu *Ciris*. Jak bylo zmíněno již v úvodu, jedná se o překlad prozaický, který má posloužit jako tzv. podstročník pro budoucí překlad básnický. Důraz je tedy kladen na filologickou přesnost. Zatímco v rámci českého jazyka se jedná o prvopřeklad, *Ciris* byla již přeložena do jazyka holandského (Hielkema 1941), italského (Bolisani 1948, Gatti 2010), anglického (Fairclough 2000), francouzského (Dion–Heuzé 2015) a německého (Gärtner 2020).⁶⁰

Latinský text tištěný v této práci, včetně číslování veršů, vychází převážně z kritické edice *Appendix Vergiliana* z roku 1966, editované Clausenem a Goodyearem. Jelikož tato edice po vzoru rukopisů zachovává lacuny, prázdná místa byla doplněna textem zrekonstruovaným jinými badateli, především podle edice *Ciris* Hielkemy (1941) a Lynea (1978), dále byli užití i Ellis (1907) a Némethy (1909). Samotný překlad je doplněn nikoli klasickým poznámkovým aparátem, nýbrž stručným řádkovým komentářem k veršům či slovům, které jej vyžadují pro bližší pochopení jejich významu anebo pro vysvětlení zvoleného překladu.

11.1. Jméno *ciris*

Před samotným překladem vyvstává otázka: Jak správně naložit s latinským označením *ciris*? Na prvním místě se zdá příhodným vyhledat vhodného zástupce mezi ptáky, které známe, a porovnat jejich vzhled s popisem v básni. D'Arcy Wentworth Thompson píše, že jméno *ciris* nelze dohledat v moderních dialektech a rovněž vyvrací teorie, že by se dalo mluvit o rybákovi (*sterna hirundo*). Ten se *ciris* bohužel nepodobá ani vzhledem ani etymologií jména.⁶¹ Peří *ciris* totiž hraje barvami a její hlavu zdobí nachový hřebínek, jenže rybáci jsou převážně bílí pouze s černou čepičkou. Další možnost nabízí čejka chocholatá (*vanellus vanellus*), která se *ciris* podobá asi nejvíce.⁶² Zbarvení peří mnoha barvami a přítomnost černé chocholky se sice blíží popisu *ciris*, ale jménem nikoli. Podle oranžovo červené chocholky by se dalo uvažovat i o volavce rusohlavé

---

⁶⁰ Z těchto známých překladů byly během psaní diplomové práce dostupné jen Hielkema a Fairclough.

⁶¹ THOMPSON 1925, 155.

⁶² LINDSAY 1925, 103.

(*bubulcus ibis*), jejíž bílé zbarvení těla by mohlo odpovídat *candida ciris* ve verši 205. Vzhledem k tomu, že autor básně také mohl popsat smyšleného tvora vhodného pro potřebu svého díla, jiným řešením je odklon od ornitologických faktů a odvodit české označení pro *ciris* stejným způsobem jako v antice. Již latinské *ciris* v sobě skrývá proces stříhání, jemuž podle autora básně Skylla vděčí za své nové jméno. Tento výraz je odvozen z řeckého *κείρω* – stříhat, odtud *κείρις*.⁶³ Vhodným překladem do českého jazyka se tedy nabízí označení „střížka“, avšak v kontextu této diplomové práce se jedná o pouhou výpůjčku, kterou příhodně použil dříve Ferdinand Stiebitz ve svém překladu Ovidiových Proměn⁶⁴.

---

⁶³ Hyginus (*Fab.* 198) stejným pojmem označuje druh ryby: *Nisus (...) coversus est, Scylla filia in piscem cirim quem uocant.*

⁶⁴ P. Ovidius Naso: *Proměny*. Přel.: F. Stiebitz. Odeon. Praha 1969.

12. Translatio

*Etsi me uario iactatum laudis amore
irritaque expertum fallacis praemia uulgi
Cecropius suauis expirans hortulus auras
florentis uiridi sophiae complectitur umbra,
5 ut mens quiret eo dignum sibi quaerere carmen,
longe aliud studium atque alios accincta labores
altius ad magni suspendit sidera mundi
et placitum paucis causa est ascendere collem,
non tamen absistam coeptum detexere munus,
10 in quo iure meas utinam requiescere musas
et leuiter blandum liceat deponere amorem.
Quod si mirificum <proferre valerem opus omni>
mirificum saeclo, modo sit tibi uelle libido,
si mihi iam summas sapientia panderet arces,
15 quattuor antiquis heredibus est data consors,
unde hominum errores longe lateque per orbem
despicere atque humilis possem contemnere curas,
non ego te talem uenerarer munere tali,
non equidem (quamuis interdum ludere nobis
20 et gracilem molli liceat pede claudere uersum),
sed magno intexens, si fas est dicere, peplo,
qualis Erectheis olim portatur Athenis,
debita cum castae soluuntur uota Mineruae
tardaue confecto redeunt quinquennia lustris,
25 cum leuis alterno Zephyrus concrebuit Euro
et prono grauidum prouexit pondere curram.
Felix illa dies, felix et dicitur annus,
felices qui talem annum uidere diemque.
Ergo Palladiae texuntur in ordine pugnae,
30 magna Giganteis ornantur pepla tropaeis,
horrida sanguineo pinguntur proelia cocco,
additur aurata deiectus cuspide Typhon,
qui prius Ossaeis consternens aethera saxis
Emathio celsum duplicabat uertice Olympum.
35 Tale deae uelum sollempni tempore portant,*

Překlad

Ačkoli jsem byl porůznu zmítán touhou po slávě a zakusil jsem zbytečných odměn klamavého davu, nyní mne zeleným stínem kvetoucí moudrosti objímá Epikurova zahrada vydechující sladké vánky, aby má mysl, připravená k daleko jinému zaměstnání a jinému úsilí, mohla vymyslet právě jí hodnou báseň. Upnula se vysoko ke hvězdám nezměrného vesmíru a odváží se vystoupat na horu, která se zalíbila jen málokterým lidem. A přece neustoupím od dokončení již započatého díla, v němž ať si odpočinou mé múzy a je snadno dovoleno odložit něžnou lásku. Podaří-li se mi vytvořit neobyčejné dílo obdivované po celé století, jen ať je k tvému zalíbení. Kdyby mne na svůj samý vrchol usadila sama Moudrost, jež byla družkou čtyřem dávným dědicům filosofie, mohl bych shlédnout na prohřešky lidí široko daleko na zemi a pohrdat jejich prostými starostmi. Tebe, jakým jsi, bych já takovým darem nepoctil, vskutku ne, ačkoli si tu a tam smím pohrávat a jemný verš uzavřít lehkou stopou. Avšak, smím-li to tak říci, vetkal bych jej do velkého peplu, jaký byl kdysi přinášén v Erechteiových Athénách, když se skládal dík cudné Minervě a po uplynutí pětiletého období se s očekáváním navrátily Panathenajské slavnosti, zatímco lehký Zephyrus zesílen střídavým Eurem popohnal kupředu vůz obtěžkaný svou vahou. Šťastný to den! I ten rok je zván šťastným. Šťastni i ti, kdož takový den a rok spatřili na vlastní oči. Tak jsou popořadě vytkány bitvy Pallady. Velké roucho je zdobeno válečnými trofejemi Gigantů, děsivé boje jsou vykresleny krvavým nachem, nechybí ani zlatým kopím sražený Typhon, který dříve usazen na nebesích pohoří Ossy emathským vrcholem dvojnásobně převyšoval sám vysoký Olymp. Takový plášť přináší bohyni na slavné výročí.

P. M. VIRGILII ILLU. POETAE CIRIS FELICITER INCIPIT R;   *DE CIRINNA H;*
P. VIRGILII MARONIS AD MESSALLAM CYRIS L;   *P. VIRGILII MARONIS CYRIS INCIPIT A.*

3 – *Cecropius hortulus*: Odkaz na Epikúrovu zahradu v Athénách, která byla sídlem jeho školy. Nemusí nutně znamenat, že básník skutečně studoval přímo v Athénách, ačkoli se o to opírají studie *Cirisfrage*.

5 – *eo dignum carmen*: Odkaz na *hortulus*, tedy „báseň hodnou Epikurova učení“
12–13: Tento úsek je problémový vzhledem k lacuně, která se nedá snadno vyplnit. Ellis: *quod si mirificum sophiae genus omne secutum*; Némethy: *quod si mirificum sophiae nemus omne tenerem, mirificum, Valeri, modo sit tibi nosse libido*; Lyne rekonstruuje tyto verše na základě předpokladu, že zde mohla původně být rozvedená oslava adresáta a jeho rodu: *quod si mirificum genus, o Messala, valerem ipse tuum celebrare satis iam robore firmus, teque tui generis, mihi crede, decusque futurum mirificum saeculi, modo sit tibi velle libido*. Verze tištěná v této práci je z kritické edice Hielkemy.

15 – *quattuor heredibus*: Tradičně Platón, Aristotelés, Zenón, Epikúros. V čistě epikurejském smyslu Metrodóros, Polyaneus, Hermachus a Epikúros.

20 – *molli pede, gracilem versum*: Ve významu elegie a elegického disticha.

31 – *cocco*: Grécizmus, červená barva získávaná z červce.

*tali te uellem, iuuenum doctissime, ritu
 purpureos inter soles et candida lunae
 sidera, caeruleis orbem pulsantia bigis,
 naturae rerum magnis intexere chartis,
 40 aeterno ut sophiae coniunctum carmine nomen
 nostra tuum senibus loqueretur pagina saeculis.
 Sed quoniam ad tantas nunc primum nascimur artes,
 nunc primum teneros firmamus robore neruos,
 haec tamen interea quae possumus, in quibus aevi
 45 prima rudimenta et iuuenes exegimus annos,
 accipe dona meo multum uigilata labore
 promissa atque diu iam tandem <reddita vota>
 impia prodigiis ut quondam exterrita miris
 Scylla nouos auium sublimis in aere coetus
 50 auxerit et tenui conscendens aethera penna
 caeruleis sua tecta super uolitauerit alis,
 hanc pro purpureo poenam scelerata capillo
 pro patria soluens excisa et funditus urbe.
 Complures illam magni, Messalla, poetae
 55 (nam uerum fateamur: amat Polyhymnia uerum)
 longe alia perhibent mutatam membra figura
 Scyllaeum monstro saxum infestasse uoraci;
 illam esse aerumnis quam saepe legamus Vlxi
 candida succinctam latrantibus inguina monstros
 60 Dulichias uexasse rates et gurgite in alto
 deprensos nautas canibus lacerasse marinis.
 Sed neque Maeoniae patiuntur credere chartae
 nec malus istorum dubiis erroribus auctor.
 Namque alias alii uulgo finxere puellas
 65 quae Colophonico Scyllae dicantur Homero.
 Ipse Crataein ait matrem, sed siue Crataeis,
 siue illam monstro genuit fera Echidna bifirmi,
 siue necutra parens atque hoc in carmine toto
 inguinis est uitium et ueneris descripta libido;
 70 siue etiam iactis speciem mutata uenenis
 infelix uirgo (quid enim commiserat illa?);
 siue pater timidam saeua complexus harena*

Přesně takovým způsobem bych chtěl mezi purpová slunce a bílou měsíční hvězdu, která se v modravém voze žene po nebeské klenbě, vetkat tebe, učený mládenče, do velkolepého spisu o přírodě, aby má kniha po dlouhá staletí hovořila o tvém jméně ve spojení s moudrostí v nesmrtelné básni. Ale jelikož jsem se pro toto studium zrodil poprvé až nyní, až nyní posiluji mladistvé svaly, přijmi proto dar, který prozatím mohu nabídnout, nad nímž jsem strávil první roky učení a svá mladistvá léta, dar vyhotovený mou bdělou prací, dlouho slibovaný a konečně naplněný, dar o tom, jak zločinná Skylla, vyděšena neobvyklými znameními, kdysi dávno zmnožila nové hejno ptáků vysoko na nebi, když se v lehkém peří povznesla do výše a na modravých křídlech poletovala nad svým domovem, pykajíc tak za úplné vyhlazení otcova města kvůli nachové kadeři.

Mnoho skvělých básníků vypravuje (uznejme totiž pravdu, Messalo: Polyhymnia ji miluje), že její končetiny byly proměněny ve zcela jinou podobu a že straší skalisko Skyllaion svým nenažraným zjevem. Jako často čteme v Homérově Odysseových útrapách, na bělostných bocích byla opásána vrčícími obludami, napadala Odysseovy dulišské lodě a ve vířivých hlubinách svými mořskými psy drásala zaskočené námořníky. Jenže ani maeonské texty, ani jejich zlomyslný vzor nedovolují těmto pochybným báchorkám uvěřit. Jiní totiž obvykle vykreslili jako Skyllu ještě další dívky než je ta, kterou tak pojmenoval Kolofonský Homér. On sám říká, že matkou jí byla Crataeis, ale ať ji zplodila Crataeis anebo lita dvoutělá Echidna, anebo ani jedna nebyla její rodičkou a v celé této básni je popsán hříšný chtíč a touha po slasti. Anebo to byla nešťastná dívka (čím se vlastně provinila?), jež změnila tvář díky rozpuštěným jedům. Anebo sám otec moří znesvětil manželství s věrnou Amfítítou, když se v krutém písku přivinul k polekané dívce.

---

37 – *purpureos*: V tomto kontextu se občas překládá jako „zářivá slunce“, což ovšem nevyjadřuje načervenalou barvu oblohy při západu, která je zde záměrně postavena do kontrastu s bílým měsícem.

47 – Verš obsahuje lakunu, kterou Bachrens vyplňuje: *reddita vota*; Némethy a Lyne po vzoru AR: *exordia*; Leo: *carmina narrent*.

55 – *Polyhymnia*: Múza vážného zpěvu. Nebývá obvykle spojována s pravdou, zřejmě se jedná o náhodné jmenování jedné z múz.

60 – *dulichias*: Dulišské = Odysseovy. Ostrov Dúlíchion spadl pod jeho správu.

62 – *Maeoniae chartae*: Homérská poezie

coniugium castae uiolauerat Amphitrites,
at tamen exegit longo post tempore poenas,
75 ut, cum cura suae ueheretur coniugis alto,
ipsa truce multo misceret sanguine pontum
seu uero, ut perhibent, forma cum uinceret omnis
et cupidos quaestu passim popularet amantes,
80 horribilis circum uidit se sistere formas,
79 piscibus et canibusque malis uallata repente est
81 (heu quotiens mirata nouos expalluit artus
ipsa suos, quotiens heu pertimuit latratus),
ausa quod est mulier numen fraudare deorum
et dictam Veneri uotorum uertere poenam,
85 quam mala multiplici iuuenum consaepta caterua
dixerat atque animo meretrix uulgata ferarum
(infamem tali merito rumore fuisse
docta Palaepaphiae testatur uoce Pachynus):
quidquid et ut quisque est tali de clade locutus,
90 omne sinam: potius liceat notescere cirin
atque unam ex multis Scyllam non esse puellis.

Quare, quae cantus meditante mittere certos
magna mihi cupido tribuistis praemia, diuae
Pierides, quarum castos altaria postis
95 munere saepe meo inficiunt foribusque hyacinthi
deponunt flores aut suaue rubens narcissus
aut crocus alterna coniungens lilia caltha
sparsaque liminibus floret rosa, nunc age, diuae,
praecipue nostro nunc aspirate labori
100 atque nouum aeterno praetexite honore uolumen.

Sunt Pandioniis uicinae sedibus urbes
Actaeos inter colles et candida Thesei
purpureis late ridentia litora conchis,
quarum non ulli fama concedere digna
105 stat Megara, Alcathoi quondam murata labore,
Alcathoi Phoebique; deus namque affuit illi,
unde etiam citharae uoces imitatus acutas
saepe lapis recrepat Cyllenia murmura pulsus
et ueterem sonitu Phoebi testatur honorem.

A nakonec dlouho poté sama Amfitrité vykonala svou pomstu tím, že zčeřila rozbouřené moře spoustou krve, když se milenka jejího muže vezla po moři. Anebo vskutku, jak se vypravuje, předčila všechny svou krásou a dychtivé milence bez rozdílu z chamtivosti oloupila. Tu vidí, jak se kolem ní zastavují hrůzné tvary, a hned je obklopena zhoubnými rybami a psy. (Ach, kolikrát zbledla při pohledu na své nové končetiny, kolikrát se sama lekla vlastního štekotu!) Jako neřádná žena se totiž odváží podvést božské síly a nedostát svému slibu v podobě darů Venuši, který složila, když byla obklopena velkým zástupem mladíků a zmítala se jako zdivočelá nevěstka. (Že ji právem taková pověst zahanbovala, o tom svědčí učený Pachynus hlasem samotné Venuše.). Cokoli a jak kdo promluvil o té pohromě, již nechám být – spíše je třeba proslavit *ciris*, tu jedinou Skyllu, která není jednou z mnoha dívek. Proto, božské múzy, které jste bohatě odměnily mou vášeň, když jsem se chystal skládat pořádné básně, a jejichž oltáře často barví bílé sloupy mými obětními dary a k jejichž dveřím hyacinty skládají své květy anebo sladce se červenající narcis anebo šafrán střídavě propletený lilií a měsíčkem, a na jejichž prahu kvetou rozprostřené růže, nuže, dopřejte zdaru mému úsilí a nové dílo zahalte věčnou slávou.

Mezi Aktajskými kopci a bílým Théseovým břehem, který se po celé šíří usmívá narůžovělými škeblemi, jsou města sousedící se sídlem Pandióna, z nichž hodna neustoupit žádnému z nich svou pověstí stojí Megara, kdysi dávno obehnaná zdí zásluhou Alkathoa, vlastně Alkathoa a Foiba. Bůh mu byl totiž nápomocen. Proto také kámen, když se do něho uhodí, často napodobuje hlas jeho lyry a vydává kyllénskou melodii, a svým zvukem tak dokládá dávnou úctu k Foibovi.

---

75 – *cura suae coniugis*: *Cura* jako milenka. *Coniunx* jako masculinum je vzácnější, ale zde zapadá do kontextu.

88 – *Palaepaphiae*: Palaepafos bylo město na Kypru, kde stál Venušin chrám. *Pachynus*: Zdá se, že ve Venušině chrámu na Pachynu byl nápis o Skyllé. Přesná identifikace tohoto místa je obtížná. Nabízí se moderní Capo Passero, kde ale není žádná stopa po jejím chrámu. Mimo jiné Venuše není s Pachynem spojována v žádném jiném prameni. Mohlo by se jednat o jeden z ostrůvků Egejského moře anebo o nepřesný výklad původního zdroje.

90 – *omne sinam*: Varianty *omne sunt AL*, Heinsius: *omne sim, somnia sunt*

102 – *Actaeos*: Aktajský = Attický

103 – *purpureis conchis*: Důraz na kontrast barev, nicméně vhodnější se zdá být překlad narůžovelé než čistě nachové/fialové barvy. Lyne navrhuje „zářící“ podobně jako ve v.37, čímž ale opouští básníkův zaměr.

108 – *lapis*: Dle pověsti Apollón během práce na opevnění odložil svou lyru na kámen, který od té doby při úhozu napodobuje její zvuk. (Paus. I.42.2) Tuto pověst zahrnul i Ovidius ve svém příběhu o *Ciris* (*Met.* VIII.14). Svou lyru dostal darem od Herma, který se měl narodit na Kylléné, odtud *Cyllenia murmura*.

110 *Hanc urbem, ante alios qui tum florebat in armis,
 fecerat infestam populator remige Minos,
 hospitio quod se Nisi Polyidos auito
 Carpathium fugiens et flumina Caeratea
 texerat. Hunc bello repetens Gortynius heros*
 115 *Attica Cretaea sternebat rura sagitta.
 Sed neque tum ciues neque tum rex ipse ueretur
 infesto ad muros uolitantis agmine turmas
 deicere et indomitas uirtute retundere mentes,
 responsum quoniam satis est meminisse deorum.*
 120 *Nam capite ab summo regis, mirabile dictu,
 candida caesarie florebant tempora lauro
 et roseus medio surgebat uertice crinis,
 cuius quam seruata diu natura fuisset,
 tam patriam incolumem Nisi regnumque futurum*
 125 *concordes stabili firmarunt numine Parcae.
 Ergo omnis caro residebat cura capillo,
 aurea sollemni comptum quem fibula ritu
 Cecropiae tereti nectebat dente cicadae.*
                   Nec uero haec urbis custodia uana fuisset
 130 *(nec fuerat), ni Scylla nouo correpta furore,
 Scylla, patris miseri patriaeque inuenta sepulcrum,
 o nimium cupidis Minoa inhiasset ocellis.
 Sed malus ille puer, quem nec sua flectere mater
 iratum potuit, quem nec pater atque auus idem*
 135 *Iuppiter (ille etiam Poenos domitare leones
 et ualidas docuit uires mansuescere tigris,
 ille etiam diuos, homines – sed dicere magnum est),
 idem tum tristis acuebat paruulus iras
 Iunonis magnae, cuius periura puella*
 140 *olim (sed meminere diu periuria diuae)
 non ulli licitam uiolauerat inscia sedem,
 dum sacris operata deae lasciuit et extra
 procedit longe matrum comitumque cateruam,
 suspensam gaudens in corpore ludere uestem
 et tumidos agitante sinus aquilone relaxans.*
 145 *Necdum etiam castos gustauerat ignis honores,*

To město znesvětil námořní silou plenítel Mínos, který nad ostatními vynikal v umění válečném, protože Polyidos prchající od Karpatského moře a Kairatských vod se uchýlil pod ochranná křídla Nisa, s nímž jej od dob jejich předků pojilo spojenectví. Ve snaze získat ho zpět válkou, pokryl attickou zem krétskými šípy. Tehdy se ale ani obyvatelé města, ani sám král neobávali odrazit posádky přilétající k hradbám v nepřátelském houfu či otupit nezkrtné mysli svou statečností. Stačilo jim vzpomenout si na výrok bohů. Ze samého vrcholu královy hlavy, (jaký to div!), totiž vzkvétaly bělostné skráně vlasy jako vavřínem a zprostřed temene vyvstával nachový pramen. Dokud byla jeho podstata zachována, jak svorné Parky potvrdily pevnou věštbu, tak Nísova vlast i jeho budoucí vláda budou bez úhony. Všechna péče tedy spočívala na tomto cenném prameni vlasů, který po vznešeném způsobu spínala zahnutým zubem zlatá spona v podobě kekropské cikády.

Taková ochrana města by vskutku nebyla vyšla nazmar (a také nevycházela), kdyby Skylla uchváčena novým žárem – Skylla, která přivedla ubohého otce i celou vlast do záhuby, – neshlédla Mínoa příliš dychtivýma očima. Nezbedný je ale ten hoch, kterého ve vzteku nedokázala ukáznit ani jeho matka, ani otec a zároveň děd Iuppiter. (Iuppiter sám zkontroloval punské lvy, naučil tygří statnou sílu se podvolit, naučil bohy i lidi, ale příliš velký je výčet jeho skutků.) Právě tento klouček zostřil hněv mocné Iunony, jejíž nikomu nepřístupnou svatyni Skylla ještě jako dívka neúmyslně znesvětila. (Jenže bohyně si pamatují křivé přísahy po dlouhé časy.) Zatímco se Skylla účastnila slavností na počest bohyně, hrála si a vzdálila se od davu matron a doprovodu. Radujíc se ze hry šatů kolem svého těla v poryvech severního vánku rozvolnila jejich vzdouvající se záhyby. Oheň ještě nezakusil ctnostné obětiny,

---

112 – *Polyidos*: Bývá tradičně spojován s Mínoem, neboť přivedl jeho syna Glauka zpět k životu, ale o jeho příbuzenském vztahu s Nísem není v pramenech zmínka. Podle Pausania přišel Polyidos do Megary, aby očistil Alkathoa od vraždy svého syna (Paus. I.43.5). O Alkathoovi zde čteme, že za pomoci Apollóna obehnal Megaru hradbami. Pausaniás dodává, že to bylo až po krétské válce, tudíž *Ciris* by dle těchto indicií měla vyprávět příběh předcházející výstavbě nových hradeb. Podle Ovidia výstavba hradeb a „zvukný“ kámen naopak předcházejí krétské válce. Polyidos je zřejmě jen spojovacím článkem mezi dvěma příběhy, aby *Ciris* nabyla větší mytologické hodnoty.

hospitio avito: Nemusí nutně znamenat přímý příbuzenský vztah, ale i třeba jen přátelské vztahy mezi předky obou rodů.

126 – **127** *aurea fibula... Cecropiae cicadae*: Podle Thúkydida (I.6) bylo zvykem starých Athéňanů spínat si pramen vlasů sponou ve tvaru cikády, což se později rozšířilo až do Iónie.

kněžka se ještě nezkropila posvátnou vodou a ani neověncila svou hlavu listy bledého olivovníku, když v tom dívce vyklouzl z rukou míč, odkutálel se a ona vyběhla za ním. Kéž by ses tak neodдалa hře, neuvolnila bys zlatavé roucho kolem svého něžného těla. Přál bych si, abys s sebou vždy měla vše, co by mohlo udržet zpět tvůj krok a zadržet tvůj běh. Ne, nikdy bys rukou nenarušila posvátný obřad zasvěcený bohyni a marně bys to křivě nepřísahala, ty nešťastnice. A i kdyby někdo věřil, že tohle provinění ti uškodilo, přece to mělo čestný důvod. Iuno se totiž bála ukázat tě svému bratru. A ten prohnáný bůžek, který v každém vyřčeném slově vždy vyhledává pomstyhodné prohřešky, vytahuje zlaté šípy z lesknoucího se toulce a příliš, ach, příliš jistým napnutím luku zarazil všechny tiryntské střely do něžného srdce dívky.

Jakmile ten oheň Skylla nasála do svých žíznivých žil a ten mocný žár se zcela vpil do morku jejích kostí, zdivočelá jako Bistonka v chladných zemích Edonů nebo jako kněžka Kybelé zasažená zvukem barbarské píšťaly ze zimostrázu, tak se nešťastná dívka potácí celým městem. Její vlasy potřené idejským balzámem nejsou svázané, něžná chodidla nejsou obuta v sikyónskou červeň a žádný perlový náhrdelník nezdobí její sněhově bílý krk. Její kroky se zmitají v nejistém běhu. Často se zatracená chystá vyšplhat na hradby rodného města a vymlouvá se na návštěvu větrných věží. Často zas smutná si přemítá své nářky a z vysokého paláce pozoruje miláčka bohů a sleduje i tábor osvětlený ohni. Přeslici již nezná, drahé zlato ji nezajímá, pronikavá psalteria nezvučí tenkou strunou a jemné látky nejsou utahovány libyjským hřebenem. Žádný stud na jejích tvářích. Kde totiž je, tam překáží lásce. A když Skylla pro takové útrapy nenachází žádnou útěchu, vidí, jak se zhoubná smrt vkrádá do jejích útrob, čímž jí bolest ponouká jít a osud jí nutí spěchat.

149–155: Skylla si hrála s míčem, který jí vyklouzl z rukou. Ona rozvolnila svůj šat, aby míč mohla snadno pronásledovat. Ten se zřejmě zakutálel až k obětnímu oltáři, kterého se dotkla, což vzápětí popřela. Iunonu tedy rozhněvala svou křivou přísahou a zřejmě i tím, že částečně odhalila své tělo, čímž by se mohla vysvětlit její obava z toho, že by si Skyllou všiml Iuppiter.

161 – *Tiryntia nisu*: Alternativně *missu*, které se podle Lynea častěji vyskytuje v próze ve spojení s tasením zbraní.

166 – *saeva Bistonis*: Zdivočelá bakchantka. Označení pochází od thráckého kmene Bistonů, který obýval oblast jezera Bistonis a kde byl rozšířený Bakchův kult; *Edonum*: Thrácký kmen Edonů, v poezii má podobný význam jako Bistoni.

167 – *antistita*: Archaické označení pro kněžku.

169 – *coccina Sicyonia*: Sikyónská obuv červené barvy.

178 – *psalteria*: Strunný hudební nástroj podobný harfě, nikoly žalm.

179 – *Libyco pectine*: Zřejmě slonovinový hřeben v přeneseném významu, kterým byla utahována tkaná látka na stavu.

182 – *tabidulam*: Jediné známé užití deminutiva od slova *tabidus*.

fertur et horribili praeceps impellitur oestro,
 185 ut patris, a demens, crinem de uertice serum
 furtiue arguto detonsum mitteret hosti.
 Namque haec condicio miserae proponitur una,
 siue illa ignorans (quis non bonus omnia malit
 credere quam tanti sceleris damnare puellam?);
 190 heu tamen infelix: quid enim imprudentia prodest?
     Nise pater, cui direpta crudeliter urbe
 uix erit una super sedes in turribus altis
 fessus ubi extracto possis considerare nido,
 tu quoque auis metuere: dabit tibi filia poenas.
 195 Gaudete, o celeres, subnixae nubibus altis,
 quae mare, quae uiridis siluas lucosque sonantis
 incolitis, gaudete, uagae, gaudete, uolucres,
 uosque adeo, humanos mutatae corporis artus,
 uos o crudeli fatorum lege, puellae
 200 Dauliades, gaudete: uenit carissima uobis
 cognatos augens reges numerumque suorum
 ciris et ipse pater. Uos, o pulcherrima quondam
 corpora, caeruleas praeuertite in aethera nubes,
 qua nouus ad superum sedes haliaetos et qua
 205 candida concessos ascendat ciris honores.
     Iamque adeo dulci deuinctus lumina somno
 Nisus erat uigilumque procul custodia primis
 excubias foribus studio iactabat inani,
 cum furtim tacito descendens Scylla cubili
 210 auribus arrectis nocturna silentia temptat
 et pressis tenuem singultibus aera captat.
 Tum suspensa leuans digitis uestigia primis
 egreditur ferroque manus armata bidenti
 auolat: at demptae subita in formidine uires
 215 Caeruleas sua furta prius testatur ad umbras;
 nam qua se ad patrium tendebat semita limen,
 uestibulo in thalami paulum remoratur et alte
 suspicit ad clari nictantia sidera mundi,
 non accepta piis promittens munera diuis.

Spěchá, štvána strašlivým šílenstvím, aby smyslů zbavená vychytrale poslala nepříteli otcův vlas lstí ustřižený z temene jeho hlavy. Ubohé dívce se totiž nabízí tato jediná možnost, ledaže by si to snad ani neuvědomovala. Který dobrý člověk by raději nechtěl věřit všemu, než by pro takový zločin dívku odsoudil? A přece nešťastná! K čemu jí teď je nevědomost?

Nise otče, jemuž po vyplenění města zbyde sotva jediné sídlo ve vysokých věžích, kam se znavený můžeš uchýlit do vystaveného hnízda, i ty budeš obávaný jako pták a na dceři budeš vykonávat trest. Radujte se, vy svižní letci, jenž se opíráte o vysoká oblaka, obýváte moře, zelené sady i zpěvné louky, radujte se! Radujte se i vy, ptáci přelétaví, i vy daulidské dívky, jejichž lidské končetiny byly proměněny krutým nařízením osudu. Přichází k vám střížka, vám nejdražší, obohacující královské příbuzné a jejich počet, i sám její otec. Rozražte, vy kdysi překrásná těla, tmavá mračna na nebi, aby tudy mohl nový mořský orel vystoupat k příbytku bohů a bělostná střížka k poctám, které jí jsou dopřány.

Nisos již zcela oddal své oči sladkému spánku a bdělá hlídka držela u brány marnou stráž, když Skylla pokradmu seskočila ze svého tichého lůžka a nastraženými ušima prozkoumávala noční ticho, zatímco mezi potlačovanými vzlyky lapala po řídkém vzduchu. Tehdy se po špičkách vydá na cestu a vyletí, její ruka vyzbrojená nůžkami: náhlý strach jí odejímá síly. Za svědka svého činu si nejprve bere temné stíny. Kudy vedla cesta k otcovu prahu, v předsíni jeho komnaty krátce zaváhá, vzhledne k třepotavým hvězdám na jasném vysokém nebi a slibuje dary, které by spravedliví bozi nepřijali.

---

187 – *proponitur*: Vyvolává myšlenku, zda-li se již nějakým způsobem Skylla nedostala do kontaktu s Mínoem, který jí přislíbil manželství. Odkazuje na to i později verš 414 (případně jiné verze příběhu). V dramatickém zpracování by jejich komunikaci zřejmě zajistila chuva, což zde není potvrzeno ani nijak naznačeno.

191 – *Nise pater*: Básník sám oslovuje krále.

200 – *Dauliades*: Daulidské dívky, Prokné a Filoméla, které byly proměněny v ptáky. Další z odkazů na jejich možnou příbuznost, která umocňuje mytologický ráz příběhu o Skyllé.

203 – *caeruleas nubes*: Důraz na kontrast s *candida ciris*.

207–208: Ironie osudu. Bdělá stráž drží marně hlídku u brány, zatímco skutečný nepřítel se nachází v královském paláci.

213 – *ferro bidenti*: Obvykle obraz zemědělského náradí či nože/meče. Zde nůžky.

214 – *avolat*: Skylla doslova vyletí – předzvěst její budoucí proměny v ptáka.

215–219: Skylla nejprve svěřuje svůj zamýšlený zločin noci a následně se pokouší uplatit bohy marnými sliby. Zřejmě aluze na Catulla (64. 103): *non ingrata tamen frustra munuscula diuis promittens*.

220 *Quam simul Ogygii Phoenicis filia Carme*
surgere sensit anus, sonitum nam fecerat illi
marmoreo aeratus stridens in limine cardo,
corripit extemplo fessam languore puellam
et simul „O nobis sacrum caput“ inquit „alumna,
 225 *non tibi nequiquam uiridis per uiscera pallor*
aegroto tenuis suffundit sanguine uenas,
nec leuis hoc faceret, neque enim pote, cura subegit,
aut fallor: quod ut o potius, Rhamnusia, fallar.
Nam qua te causa nec dulcis pocula Bacchi
 230 *nec grauidos Cereris dicam contingere fetus;*
qua causa ad patrium solam uigilare cubile,
tempore quo fessas mortalia pectora curas,
quo rapidos etiam requiescunt flumina cursus?
Dic age nunc miserae saltem, quod saepe petenti
 235 *iurabas nihil esse mihi, cur maesta parentis*
formosos circum uirgo remorere capillos.
Ei mihi, ne furor ille tuos inuaserit artus,
ille Arabae Myrrhae quondam qui cepit ocellos,
ut scelere infando (quod nec sinat Adrastea)
 240 *laedere utrumque uno studeas errore parentem.*
Quod si alio quouis animi iactaris amore
(nam te iactari, non est Amathusia nostri
tam rudis ut nullo possim cognoscere signo),
si concessus amor noto te macerat igni,
 245 *per tibi Dictynae praesentia numina iuro,*
prima deum dulcem mihi quae te donat alumnam,
omnia me potius digna atque indigna laborum
milia uisuram, quam te tam tristibus istis
sordibus et senio patiar tabescere tali.“
 250 *Haec loquitur mollique ut se uelauit amictu*
frigidulam iniecta circumdat ueste puellam,
quae prius in tenui steterat succincta crocota.
Dulcia deinde genis rorantibus oscula figens
persequitur miserae causas exquirere tabis.
 255 *Nec tamen ante ullas patitur sibi reddere uoces,*
marmoreum tremebunda pedem quam rettulit intra.

Jakmile ji uslyšela vstát stařena Karmé, dcera Foinika z Ogýgie, poněvadž zaslechla bronzový pant dveří skřípat v mramorovém prahu, hned popadla slabostí znavenou dívku a hned pravila: „Ach ty moje drahé dítě, ne nadarmo ti po útrobach naplnila zelenavá bledost churavějící žíly řídkou krví. Snad tě k tomu činu nevedla prostá starost, to by nebylo možné, anebo se mýlím. Kéž bych se raději mýlila, Rhamúská bohyně! Jaký důvod mám přisoudit tomu, že se nedotýkáš poháru sladkého vína ani bujných plodů Cerery? Z jakého důvodu sama bdíš u otcova lůžka v době, kdy smrtelná srdce odpočívají od unavujících starostí a řeky zklidní své rychlé proudy? No tak řekni alespoň mně nebohé chůvě to, co jsi mi vždy přísahala, že nic není, když jsem se ptala, proč ve smutku dlíš u krásných otcových vlasů? Běda! Snad tvé tělo nezasáhla ona vášeň, ta stejná vášeň, která kdysi postihla oči arabské Myrrhy, aby ses nevýslovnou hanebností v jednom poklesku nepokusila zostudit oba rodiče. To ať Adrasteia nedopustí! Jestliže jsi zmítána nějakým jiným poblouzněním duše, – a že jsi! Amathuská bohyně pro mě není tak neznámá, abych to nedokázala podle nějakého znamení poznat, – jestliže tě dovolená láska obměkčila známým žarem, při přítomném duchu Diktyzny ti přísahám, kterážto první z bohů mi tě darovala, sladké rozmilé nevlastní dítě, raději bych zakusila všechny práce, tisíce důstojných i nedůstojných, než abych snášela, jak chřadneš neblahým smutkem a takovým trápením.“

Tak mluví a, jak se předtím zahalila jemným rouchem, přehozeným pláštěm ovine prochladlou dívku, jež předtím stála oděná v tenký šafránový šat. Dávaje jí posléze polibky na uslzené tváře, pokračovala ve vyvídaní příčin její nešťastné nemoci. Nenechala ji ale říci žádnou odpověď dříve, než třesouce se neodvedla její mramorově chladné nohy zpět do její komnaty.

---

228 – *Rhamnusia*: Bohyně Nemesis, významným centrem jejího kultu byl právě Rhamnús.

238 – Přímý odkaz na zdroj, tedy Cinnovu *Smyrnu*.

239 – *Adrastea*: Karmé opět oslovuje bohyni pomsty Nemesis, tentokrát jejím klasickým řeckým označením, v latině vzácným.

242 – *Amathusia*: Amathus bylo město na Kypru, kde byla uctívána Venuše. Odtud *Amathusia* = Venuše/Afrodité.

245 – *numina Dictynae*: První odkaz na Britomartis a předzvěst Skyllina osudu. Více výše v kapitole 6, str. 26.

246 – *alumnam*: *Alumna* tradičně jako chovanka, nicméně z úst Karmé se nabízí vhodnější překlad jako „nevlastní dcera/dítě“. Jak lze vyvodit z její další řeči, ve Skylle vidí svou druhou šanci na výchovu dcery, což značí, že si k ní vytvořila pořádný mateřský vztah.

252 – *tenui crocota*: Lyne se domnívá, že důraz stojí na *tenui*, kdy Skyllin oděv byl tak tenký, že Skylle byla zima, což bylo důvodem, proč jí Karmé poskytla svůj šál. *Crocota* je grécizmus od κροκωτος, tedy chitón či peplos v barvě šafránu.

Illa autem „Quid . . . me“ inquit, „nutricula, torques?
 Quid tantum properas nostros nouisse furores?
 Non ego consueto mortalibus uror amore,
 260 nec mihi notorum deflectunt lumina uultus,
 nec genitor cordi est: ultro namque odimus omnis.
 Nil amat hic animus, nutrix, quod oportet amari,
 in quo falsa tamen lateat pietatis imago,
 sed media ex acie, mediis ex hostibus – eheu,
 265 quid dicam quoue aegra malum hoc exordiar ore?
 Dicam equidem, quoniam tu nunc non dicere, nutrix,
 non sinis: extremum hoc munus morientis habeto.
 Ille, uides, nostris qui moenibus assidet hostis,
 quem pater ipse deum sceptri donauit honore,
 270 cui Parcae tribuere nec ullo uulnere laedi
 (dicendum est, frustra circumuehor omnia uerbis),
 ille mea, ille idem oppugnat praecordia Minos.
 Quod per te diuum crebros obtestor amores
 perque tuum memori sanctum mihi pectus alumnae,
 275 ut me, si seruare potes, nec perdere malis,
 sin autem optatae spes est incisa salutis,
 nec mihi quam merui inuideas, nutricula, mortem.
 Nam nisi te nobis malus, o malus, optima Carme,
 ante in conspectum casusue deusue tulisset,
 280 aut ferro hoc“ (aperit ferrum quod ueste latebat)
 „purpureum patris dempsissem uertice crinem,
 aut mihi praesenti peperissem uulnere letum.“
 Vix haec ediderat, cum clade exterrita tristi
 intonsos multo deturpat puluere crinis
 285 et grauiter questu Carme complorat anili:
 „O mihi nunc iterum crudelis reddite Minos,
 o iterum nostrae Minos inimice senectae,
 semper aut olim natae te propter eundem
 aut amor insanae luctum portauit alumnae.
 290 Tene ego tam longe capta atque auecta nequiui,
 tam graue seruitium, tam duros passa labores,
 effugere, o bis iam exitium crudele meorum?

Tu ona praví: „Co mě, chůvičko, mučíš? Proč toužíš znát můj zármutek? Nehořím láskou známou smrtelníkům. Nejsou to tváře známých, co odvrací mé oči, ani otec není v mém srdci. Naopak všechny nenávídím. Tahle duše, chůvo, nemiluje nic, co se sluší milovat a v čem by se skrývalo byt' jen klamné zdání zbožnosti, ale miluje někoho zprostřed šiku, zprostřed nepřátel. Ach, já utrápená, co mám říct a jakými slovy mám to zlo popsat? Přece to povím, protože ty, chůvo, mě teď nenecháš mlčet. Měj to jako poslední dar umírající. Onen nepřítel, vidíš, jenž obléhá naše hradby, jehož sám otec bohů obdaroval vladařskou hodností, jemuž sudičky přiřkly, že žádnou ranou nebude raněn, – musím to říct, marně svými slovy kolem všeho pluji, – ten obléhá mé srdce, ten Mínós. Proto tě snažně při četných láskách bohů prosím, při tvém srdci, které mi je svaté, abys mne, tvou vděčnou chovanku, nezatracovala, jestliže mne můžeš zachránit. Jestliže mi je odňata naděje na vytoženou spásu, dopřej mi, chůvo, smrt, kterou zasluhuji. Ach nejmilejší Karmé, kdyby mi tě před oči nepostavila podlá náhoda či snad bůh, buďto tímto ostřím“ – ukáže ostří, které ukrývala pod šatem – „bych byla odejmula z otcovy hlavy jeho nachový vlas, anebo bych si okamžitou ranou způsobila smrt.“

Sotva to dovyprávěla, když v tom nešťastnou pohromou vyděšená Karmé oprášila své neupravené vlasy a stařeckým nářkem těžce bědovala. „Ach ty nemilosrdný Mínóe, teď se mi zase vracíš v mém přestarém věku, zase jsi mi nepřítelem! To kvůli tobě samému přinesl Amor žal ať už kdysi mé dceři anebo mé smyslů zbavené dceři nevlastní. Copak jsem já, zajatá a takovou dálku vlečená, která jsem protrpěla těžké otroctví a tvrdé práce, nebyla schopna ti uniknout, že již podruhé jsi krutou zkázou mých dcer?

---

260 – *notorum*: *Noti* by mohli představovat „známé“ ve smyslu přátel či dokonce urozených mužů, kteří se o ni ucházeli. Skylla postupně buduje napětí a vyvrací všechny možnosti, až nakonec přizná, že ani otec není příčinou jejího žalu, což by bylo to, čeho se Karmé obávala, tedy incestní lásky.

267 – *morientis*: Skylla naznačuje, že buď zemře z hoře lásky anebo spáchá sebevraždu, aby se té bolesti zbavila. To potvrzuje i verš 282.

274 – *alumnae*: Jak bylo řečeno již u verše 247, z úst Skyilly je zachován tradiční překlad chovanka.

282 – Skylla potvrzuje, že kromě uštížení otcových vlasů přemýšlela o sebevraždě.

284 – *intonsos*: Primárně značí nestřižené vlasy, avšak v přenesém významu by se dalo uvažovat obecně o vlasech neupravených.

290 – *longe capta atque avecta*: Karmé o sobě prozrazuje, že byla do královského paláce v Megaře odvečena proti své vůli, ale důvod toho dále nerozvádí.

*Iam iam nec nobis aequo senioribus ullum,
 uiuere uti cupiam, uiuit genus. Ut quid ego amens*
 295 *te erepta, o Britomarti, mei spes una sepulcri,
 te, Britomarti, diem potui producere uitae?
 Atque utinam celeri nec tantum grata Dianae
 uenatus esses uirgo sectata uirorum,
 Cnosia nec Partho contendens spicula cornu*
 300 *Dictaeas ageres ad gramina nota capellas.
 Numquam tam obnixe fugiens Minois amores
 praeceps aerii specula de montis iisses,
 unde alii fugisse ferunt et numen Aphaeae
 uirginis assignant, alii, quo notior esses,*
 305 *Dictynam dixere tuo de nomine Lunam.
 Sint haec uera uelim: mihi certe, nata, peristi;
 numquam ego te summo uolitantem uertice <montis>
 Hyrcanos inter comites agmenque ferarum
 conspiciam nec te redeuntem amplexa tenebo.*
 310 *Verum haec tum nobis graui atque indigna fuere,
 tum, mea alumna, tui cum spes integra maneret,
 nam uox ista meas nondum uiolauerat auris.
 Tene etiam fortuna mihi crudelis ademit,
 tene, o sola meae uiuendi causa senectae?*
 315 *Saepe tuo dulci nequiquam capta sopore,
 cum premeret natura, mori me uelle negaui,
 ut tibi Corycio glomerarem flammae luto.
 Quo nunc me, infelix, aut quae me fata reseruant?
 An nescis, qua lege patris de uertice summo*
 320 *edita candentis praetexat purpura canos,
 quae tenui patriae spes sit suspensa capillo?
 Si nescis, aliquam possum sperare salutem,
 inscia quandoquidem scelus es conata nefandum;
 sin est quod metuo, per te, mea alumna, tuumque*
 325 *expertum multis miserae mihi rebus amorem,
 perdere saeua precor per flumina Ilithiae
 ne tantum in facinus tam nulla mente feraris.
 Non ego te incepto, fieri quod non pote, conor
 flectere amore, nec est cum dis contendere nostrum,*

Teď v mém postarším věku již nežije žádné dítě, abych toužila žít. Proč, já pošetilá, jsem mohla prodloužit dobu svého života, když jsi mi byla vyrvána, ó Britomartis, má jediná naděje na hrobku? Kéž bys nelovila po vzoru mužů, ty dívko rychlou Dianou oblíbená. Kéž bys napínajíc knósské střely na parthském luku nehnala dictejské kozy na známé pastviny. Nikdy by jsi po hlavě nesestoupila z horských výšin, když jsi tak usilovně prchala před láskou Mínoa. Jedni proto vypravují, že jsi prchla a přikli ti jméno panenské bohyně Afaie. Druzí tvrdí, že Luně se říká Diktyнна podle jména tvého, čímž bys byla slavnější. Přála bych si, aby to byla pravda. Pro mne jsi jistě zahynula, dcero. Nikdy tě již nevidím na nejvyšším vrcholku Hyrkanských kopců mezi tvou družinou a zástupem divokých zvířat, ani při tvém návratu tě v náručí již nepodržím.

Tyhle věci pro mne byly vskutku těžké a potupné i tehdy, když jsem stále ještě měla neposkvrněnou naději v tebe, dokud se tato slova ještě nedotkla mých uší. Odebrala mi tě snad krutá náhoda osudu? Tebe? Ten jediný důvod k tomu, abych ve svém stáří dále žila? Marně jatá tvým sladkým spánkem, když příroda naléhala, častokrát jsem řekla, že ještě nechci zemřít, abych ti utkala závoj z korycké žluti. Proč mne teď, ty nešťastná, osud udržuje při životě a co to vůbec je za osud? Což nevíš, jakým zákonem kráslí ten vysoký nachový vlas, který visí z vrcholu hlavy tvého otce, jeho skvící se šediny, a jaká záruka visí na otcově tenkém vlásku? Pokud nevíš, můžu doufat v jinou spásu, než nevědomky vykonáš ten ohavný zločin. Jestli je to, dcero, to, čeho se obávám, při tobě i tvé lásce ke mně, mnoha věcmi pokoušené, tě při kruté Ilíthii prosím, aby ses do takového činu nepouštěla bez rozmyslu. Nesnažím se tě odvrátit od již započaté lásky, to se stát nemůže, neboť není na mně zápasit s bohy.

---

295 – *spes sepulcri*: Doslova jediná naděje v to, že po smrti Karmé se Britomartis jako jedináček měla postarat o náležitý pohřeb své matky, což teď není možné.

307 – *montis*: Ellis (1907) i Némethy (1909)

317 – *Corycio luto*: Korykos bylo starověké město v Kilíkii proslulé výrobou žluté barvy ze šafránu, známé také jako *croceum lutum*.

326 – *Ilithiae*: Řecká bohyně porodu, známá spíše jako Eileithýia. Adj. *saeva* by mohlo odkazovat právě na „kruté“ porodní bolesti, které Ilíthia způsobuje. Jedno z center jejího kultu byl krétský Amnisos, přístav Knóssu. Nositelem stejného jména byla i řeka, která právě tam ústila do moře, což by mohlo vysvětlovat záhadné slovo *flumina*. *Flumina* je ale zřejmě chybnou konjekturou. Příhodněji se totiž nabízí *saeva numina Ilithiae*.

320 – *praetexat*: Další příklad metaforického užití *texo*. Jako překlad se nabízí „nachový vlas lemuje šediny“, ale to by naznačovalo jiný účes než ten, který byl popsán ve verších 126–127, tedy samotný pramen sepnutý sponou na vrcholu Nísovy hlavy. Jako vhodnější překlad se tedy nabízí „zdobí, kráslí“.

321 – *spes*: Záruka bezpečí a jistoty, že Nisos i jeho království nebudou poraženi.

330 *sed patris incolumi potius denubere regno*
atque aliquos tamen esse uelis tibi, alumna, penates;
hoc unum exilio docta atque experta monebo.
Quod si non ulla poteris ratione parentem
flectere (sed poteris: quid enim non unica possis?),
 335 *tum potius tandem ista, pio cum iure licebit,*
cum facti causam tempusque doloris habebis,
tum potius conata tua atque incepta referto,
meque deosque tibi comites, mea alumna, futuros
polliceor: nihil est, quod textitur ordine, longum. “

340 *His ubi sollicitos animi releuauerat aestus*
uocibus et blanda pectus spe mulserat aegrum,
paulatim tremebunda genis obducere uestem
uirginis et placidam tenebris captare quietem,
inuerso bibulum restinguens lumen oliuo,
 345 *incipit ad crebrosque insani pectoris ictus*
ferre manum, assiduis mulcens praecordia palmis.
Noctem illam sic maesta super marcentis alumnae
frigidulos cubito subnixa pependit ocellos.

Postera lux ubi laeta diem mortalibus alnum
 350 *et gelida uenientem ignem quatibat ab Oeta,*
quem pauidae alternis fugitant optantque puellae
(Hesperium uitant, optant ardescere Eoum),
praeceptis paret uirgo nutricis et omnis
undique conquirat nubendi sedula causas.

355 *Temptantur patriae submissis uocibus aures*
laudanturque bonae pacis bona; multus inepto
uirginis insolitae sermo nouus errat in ore:
nunc tremere instantis belli certamina dicit
communemque timere deum; nunc regis amicis
 360 *(namque ipsi uerita est) orbem flet maesta parentem,*
cum Ioue communis qui nolit habere nepotes.
Nunc etiam conficta dolo mendacia turpi
inuenit et diuum terret formidine ciuis;
nunc alia ex aliis (nec desunt) omina quaerit;
 365 *quin etiam castos ausa est corrumpere uates,*
ut, cum caesa pio cecidisset uictima ferro,

Raději se chtěj vyvdat z otcova netknutého království a přijmout za své cizí penáty. To jediné ti radím, jakože jsem zkušená a poučená ze svého vyhnanství. Jestliže nedokážeš svého rodiče obrátit na svou stranu žádným rozumným způsobem, – ale dokážeš, co bys jako jedináček nezvládla, - tehdy spíš se vrať ke svým zamýšleným započatým činům, až to bude dovoleno zbožným právem a budeš mít důvod pro čin a čas na hněv, slibuji, moje dcero, že já i bohové budeme tvými spojenci. Nic netrvá dlouho, co je spřádáno popořadě.“

Těmito slovy odlehčila nepokojný žár její duše a lichotivou nadějí chlácholila stonající srdce. Třesoucí rukou začala přetahovat závoj přes dívčiny tváře a pokoušela klidné ticho tmou, když nakloněnou lampou uhasila žízňivé světlo. Svou ruku přiložila ke smyslů zbavené hrudi a jejímu rychlému tepu, a neustálým hlazením konejšila její srdce. Tak nešťastná prodlela onu noc opřená o lůžko nad chladnými očima své znavené schovanky.

Když následující radostné ráno přineslo smrtelným lidem blahodárny den a od ledem pokryté Oity odráželo vycházející záři, který plaché dívky střídavě vyžadují nebo před ním prchají, (vyhýbají se Večernici, ale touží, aby vzplála Jitřenka), tehdy dívka poslechne rady chůvy a všude usilovně hledá všechny záminky k vdavkám. Mírnými slovy pokouší otcovo uši a vychvaluje kvality dobrého příměří. Velmi nezpůsobile se do úst neznalé dívky vkrádá podivná řeč. Tu říká, že se třese z bojů přítomné bitvy a bojí se boha války. Tu nešťastná pláče před královskými přáteli, že otec bude bezdětný, když nechce mít potomky společné s Iovem. Otce samotného se bojí. Tu vynalézá lži na základě ohavné lsti a děsí své poddané strachem z bohů. Tu vyhledává jedno znamení za druhým (a že jich je!), ba dokonce se odvážíla svést posvátné věštce, aby při porážce oběti posvátným ostřím někdo čtením vnitřností krále přesvědčil přijmout Mínoa za zetě a odložit započaté boje.

---

334 – *unica*: Zde je Skylla představena jako jedináček, tudíž Karmé předpokládá, že má v Nísově srdci čestné místo a ještě je naděje na její záchranu. Pausaniás (I.39.6) hovoří ještě o další Nísově dceři, Ifinoé, která se stala ženou Megarea, syna Poseidóna a nástupcem Nísa. Hyginus (*Fab.* 157) přidává třetí dceru Eurynomé či Eurymédé, matku Bellerofonta.

338 – *alumna*: viz v.247

339 – *textur*: Primárně myšleno tkaní samo o sobě. Karmé připodobňuje trpělivé tkaní obrazu, pečlivému plánování.

344 – *inverso olivo*: Bylo zapotřebí naklonit lampu, aby olej v ní uhasil plamen.

359 – *communemque deum*: Není zřejmé, o kterého boha přesně se jedná, nicméně válka na pozadí *Ciris* nabízí Marta. Mars je jako *communis deus* zmíněn i ve chvále Messaly Publicoly v *Catalepton* IX.50.

esset qui generum Minoa auctoribus extis
 iungere et ancipitis suaderet tollere pognas
 At nutrix patula componens sulphura testa
 370 narcissum casiamque herbas incendit olentis
 terque nouena ligans triplici diuersa colore
 fila „Ter in gremium mecum“ inquit „despue, uirgo,
 despue ter, uirgo: numero deus impare gaudet.“
 Inde Iovi geminans magno furialia sacra,
 375 sacra nec Idaeis anubus nec cognita Graeis,
 pergit Amyclaeo spargens altaria thallo
 regis Iolciacis animum defigere uotis.
 Uerum ubi nulla mouet stabilem fallacia Nisum,
 nec possunt homines nec possunt flectere diui
 380 (tanta est in paruo fiducia crine cauendi),
 rursus ad inceptum sociam se adiungit alumnae
 purpureumque parat rursus tondere capillum,
 tam longo quod iam captat succurrere amori,
 non minus illa tamen reuehi quod moenia Cretae
 385 gaudeat: et cineri patria est iucunda sepulto.
 Ergo iterum capiti Scylla est inimica paterno:
 tum coma Sidonio florens deciditur ostro,
 tum capitur Megara et diuum responsa probantur,
 tum suspensa nouo ritu de nauibus altis
 390 per mare caeruleum trahitur Niseia uirgo.
 Complures illam nymphe mirantur in undis,
 miratur pater Oceanus et candida Tethys
 et cupidas secum rapiens Galatea sorores,
 illa etiam iunctis magnum quae piscibus aequor
 395 et glauco bipedum curru metitur equorum
 Leucothea paruusque dea cum matre Palaemon,
 illi etiam alternas sortiti uiuere lucas,
 cara Iouis suboles, magnum Iouis incrementum,
 Tyndaridae niueos mirantur uirginis artus.
 400 Has adeo uoces atque haec lamenta per auras
 fluctibus in mediis questu uoluebat inani,
 ad caelum infelix ardentia lumina tendens,
 lumina, nam teneras arcebant uincula palmas:

Chůva už ale v širokém hrnci míchajíc síru pálí narcis a kasii, voňavé byliny, třikrát váže po devíti nitích odlišenými třemi barvami a poroučí: „Třikrát se mnou plivni do klína, děvče, třikrát plivni. Boha těší liché číslo.“ Velkému Iovovi tak přidává mstivé obětiny neznámé jak Trójanům tak i starým Řekům, oltáře pokropí amykelskou snítkou a dále má mí královu mysl thessalskými modlitbami. Když vskutku žádná lest nepohne neoblomným Nisem, ani lidé, ani bozi jej nedokáží obměkčit, – taková je pár vlasů důvěra, že odpudí zlo, – znovu se připojí k započatému činu své chovanky a znovu se chystá ustříhnout nachový pramen vlasů, protože dychtí pomoci tak vytrvalé lásce, ne méně však, protože se těší z návratu za krétské hradby. I pro pohřbený popel je totiž vlast potěšením.

Opět je tedy Skylla nepřitelem otcovy hlavy. Tu je střížen vlas kvetoucí sidonským nachem. Tu je dobytá Megara a božské věštby naplněny. Tu je neobvyklým způsobem na hluboké lodi zavěšena a přes modravé moře tažena Nísova dcera. Spousta nymf ji udiveně pozoruje. I otec Okeános a bělostná Tethys hledí, i Galateia táhnoucí s sebou své dychtivé sestry, i ona Leukothea a malý Palaimón s ní, se svou matkou bohyní, která brázdí širé moře na bílém voze taženém rybami a mořskými koňmi. I ti, kterým bylo uděleno žít ob den, drahé potomstvo Iova, jeho mocné plémě, Tyndareovci obdivně hledí na dívčiny sněhobílé nohy. Právě tato bědování a slova pouštěla do větru v marném nářku uprostřed vln, když nešťastná pozvedla planoucí oči k nebi, neboť její něžné dlaně zadržovala pouta:

371–373: Zjevná vergiliovská aluze (Ecl. VIII.73): *Terna tibi haec primum triplici diuversa colore licia circumdo, terque haec altaria circum effigiem duco: numero deus impare gaudet*. Přesná podoba toho, co Karmé svazuje, není jistá. Cílem magického rituálu je očividně Nisos, tudíž lze předpokládat, že svázané nitě představují jeho osobu.

tripilici colore: černá, bílá, červená

375 – *Idaeis anubus:* *Idaeis* chápáno Lynem i Hielkemou jako starým Kréťanům kvůli tomu, že Karmé pochází z Kréty. Zde byl ale zvolen překlad Trójanům, protože i v Turecku se nachází hora Ida, od níž je toto adjektivum odvozeno. Celý verš dává větší smysl, pokud Karmé užívá kouzel neznámých pro Řeky i Trójany, než pro její rodnou zemi.

376 – *Amyclaeo thallo:* Možná interpretace jako snítka konkrétní rostliny – hyacint či vavřík. Lyne 1978, 262. *Thallus* opět grécizmus.

377 – *Iolciacis:* Thessalskými

387–389: Trojitá anafora rychle posouvá děj kupředu po vzoru Catulla 64.19–21.

387 – *Sidonio ostro:* Sidon bylo foinické město proslulé výrobou purpurové barvy.

397 – *sortiti alternas vivere lucas:* Kastór a Polydeukés spolu žili střídavě den na zemi a den v Hádu.

„*Suppressite o paulum turbati flamina uenti,*
 405 *dum queror et diuos (quamquam nil testibus illis*
profeci) extrema moriens tamen alloquor hora.
Uos ego, uos adeo, uenti, testabor, et aurae,
uos o humana si qui de gente uenitis,
cernitis? Illa ego sum cognato sanguine uobis
 410 *Scylla (quod o salua liceat te dicere, Procne),*
illa ego sum Nisi pollentis filia quondam,
certatim ex omni petiit quam Graecia regno
qua curuus terras amplectitur Hellespontus;
illa ego sum, Minos, sacrato foedere coniunx
 415 *dicta tibi: tamen haec, etsi non accipis, audis.*
Uinctane tam magni tranabo gurgitis undas?
Uincta tot assiduas pendebo ex ordine luces?
Non equidem me alio possum contendere dignam
supplicio, quae sic patriam carosque penates
 420 *hostibus immitique addixi ignara tyranno.*
Uerum istaec, Minos, illos scelerata putauit,
si nostra ante aliqui nudasset foedera casus,
facturos, quorum direptis moenibus urbis
o ego crudelis flamma delubra petiui.
 425 *Te uero uictore prius uel sidera cursus*
mutatura suos quam te mihi talia captae
facturum metui. Iam iam scelus omnia uicit.
Tene ego plus patrio dilexi perdita regno?
Tene ego? Nec mirum: uultu decepta puella
 430 *ut uidi, ut perii, ut me malus abstulit error.*
Non equidem ex isto speraui corpore posse
tale malum nasci forma uel sidera fallas.
Me non deliciis commouit regia diues,
<diues> curalio fragili et lacrimoso electro,
 435 *me non florentes aequali corpore nymphae,*
non metus impendens potuit retinere deorum:
omnia uicit amor: quid enim non uinceret ille?
Non mihi iam pingui sudabunt tempora myrrha,
pronuba nec castos accendet pinus honores
 440 *nec Libys Assyrio sternetur lectulus ostro;*

„Utište své vanutí, vy rozbouřené větry, zatímco naříkám a umíraje ve své poslední hodině oslovuji bohy, ačkoli jsem nic neučinila s jejich souhlasem. Vás větry, obzvláště vás i vánky, si беру za svědka. A co vy, kdož pocházíte z lidského rodu, zdali mne poznáváte? Já jsem ona Skylla z krve vám příbuzné. (Kéž to smím říci, aniž bych se tě dotkla, Prokné.) Jsem ona dcera kdysi mocného Nisa, o kterou se jistě ucházeli všichni z řecké říše, jejíž země objímá zakřivený Hellespont. Já jsem ta, Mínóe, jež ti byla posvátným spojenectvím určena za ženu. Ačkoli je nepřijmeš, přesto slyš má slova. Mám snad spoutaná plout přes vlny tak nezměrné hlubiny? Budu v poutech viset po tolik dlouhých dní? A přece se nemohu příst, že si zasloužím jiný trest, kterážto jsem v neznalosti vydala nepřátelům a neúprosnému tyranovi jak vlast tak i drahý domov. Avšak myslela jsem si, Mínóe, já zločinná, že pokud by nějaká náhoda odhalila naše spojenectví, učinili by to ti, jejichž svatyně jsem zažehla plamenem, když byly strženy hradby města. Ach, já krutá! Bála jsem se, že pokud bys zvítězil, hvězdy by třeba změnilly své dráhy dříve, než že mi tohle provedeš jako své zajatkyni: Zločin už opravdu vše přemohl. Což jsem tě snad já zatracená nemilovala více než otcovo království? Ne snad? Není divu. Já, tvou tváří oklamaná dívka, jakmile jsem tě spatřila, byla jsem ztracená, jak mne uchvátila zaslepená láska, a vůbec jsem nečekala, že se z toho těla dokáže vyklubat takové zlo. I hvězdy bys svým vzhledem oklamal! Nezlákaly mne paláce bohaté svými rozkošemi, křehkým červeným korálem nebo slzavým jantarem, ani dívky slující stejnou krásou, ani hrozivý strach z bohů mne nemohl zadržet. Láska vše přemohla: Co by však ona nepřemohla? Mé čelo se již neorosí hustou myrrhou, svatební borovice neroznítí panenské vůně, slonovinové lůžko nebude prostřeno assyrským nachem.

---

410 – *salva liceat te dicere Procne*: Skylla oslovuje Prokné, zde svou příbuznou, možná tetu, jako by tušila, že se z ní také stane pták. Dává si ovšem pozor na formulaci své řeči, neboť stále není zaručené, že ji Prokné za zločin spáchaný na otci přijme.

414 – *sacrato foedere coniunx*: Skylla svými slovy stvrzuje domněnku z verše 187, že uzavřela tajnou dohodu s Mínóem, který jí za odměnu slíbil manželství.

430 – *ut vidi, ut perii, ut me malus abstulit error* = Verg. *Ecl.* VIII.41

434 – *lacrimoso electro*: Slzavý jantar je odvozený od mýtu, podle něhož se sestry Faëthonta proměnily v topoly, když oplakávaly svého bratra a namísto slz z kůry stromů stékal po kapkách jantar. Ovid. *Met.* II.364.

437 – *omnia vicit amor*: Aluze na Verg. *Ecl.* X.69.

440 – *Assyrio ostro*: Viz *Sidonio ostro* v. 387. *Libys lectulus*: přeneseně lůžko ze slonoviny.

*magna queror: ne me illa quidem communis alumnam
omnibus iniecta tellus tumulabit harena.
Mene inter matres ancillarisque maritas,
mene alias inter famularum munere fungi,
445 coniugis atque tuae, quaecumque erit illa, beatae
non licuit grauidos penso deuoluere fusos?
At belli saltem captiuam lege necasses.*

454 *Iam tandem casus hominum, iam respice, Minos.*
455 *Sit satis hoc, tantum solam uidisse malorum.
Uel fato fuerit nobis haec debita pestis,
uel casu incerto, merita uel denique culpa:
omnia nam potius quam te fecisse putabo.“*

Labitur interea resoluta ab litore classis,

460 *magna repentino sinuantur lintea Coro,
flectitur in uiridi remus sale, languida fessae
uirginis in cursu moritur querimonia longo.
Deserit angustis inclusum faucibus Isthmon
Cypselidae et magni florentia regna, Corinthum;*

465 *praeterit abruptas Scironis protinus arces
infestumque suis dirae testudinis exit
spelaeum multoque cruentas hospite cautes.
Iamque adeo tutum longe Piraeaea cernit
et notas, eheu frustra, respectat Athenas;*

470 *iam procul e fluctu Salaminia respicit arua
florentisque uidet iam Cycladas: hinc sinus illi
Sunius, hinc statio contra patet Hermionaea.
Linquitur ante alias longe gratissima Delos
Nereidum matri et Neptuno Aegaeo;*

475 *prospicit incinctam spumanti litore Cythnum
marmoreamque Paron uiridemque adlapsa Donysam*

477 *aeginamque simul salutiferamque Seriphum.*

448 *Iam fessae tandem fugiunt de corpore uires
et caput inflexa lentum ceruice recumbit,*

450 *marmorea adductis liuescunt bracchia nodis.
Aequoreae pristis, immania corpora ponti,
undique conueniunt et glauco in gurgite circum*

453 *uerbere caudarum atque oris minitantur hiatu.*

Nad velkými věcmi naříkám: Mne, svou chovanku, ona všem společná země nepohřbí pod sypaným pískem. Cožpak mi není dáno mezi matkami, vdanými otrokyněmi a jinými služebnými zastávat domácí práce a vlnou spřádat těžká vřetena tvojí blažené ženy, jakákoli bude? Kéž by jsi podle válečného práva zajatkyni přinejmenším usmrtil! A přece pohlédni na osud lidí, Mínóe. Ať je již konec tomu, kolik zlých věcí jsem sama shlédla. Buď mi tahle zkáza bude určená osudem, anebo nejistou náhodou, anebo konečně zaslouženou vinou. Budu si myslet, že to je zásluhou všeho ostatního spíše nežli tou tvou.“

Lodstvo odpoutané od břehu mezitím pluje, velké plachty se nadouvají v rychlém severozápadním větru, veslo se láme v zelenavém moři a zemdlené nářky znavené dívky umírají při zdlouhavé plavbě. Opustí Isthmos sevřený úzkými ústími a Korint, vzkvétající království mocného Kypsalidovce. Mine pak strmé skály Skeirónovy a opustí jeskyni kruté želvy, která byla zhoubou jejímu lidu, i skaliska potřísněná krví mnoha pocestných. A tu již v dále spatřuje Piraeus a ohlédne se, běda marně, za známými Athénami. V dále již vidí salaminská pole vystupující z moře a vidí i kvetoucí Kykladské ostrovy: Tu se jí jeví mys Sunion, tu naproti sídliště Hermioné. Za nimi je náhle Délos, ostrov nad ostatní daleko oblíbenější matce Néreoven a egejskému Neptunovi. V dále vidí Cythnos opásaný pěnivým břehem a když připluje blíž, vidí i mramorový Paros i zelenající se Donousu a zároveň Aiginu a spásonosný Serifos. Již znavené jí z těla prchají síly a zemdlená hlava klesne na svěšeném krku. Její bělostné paže zmodrají pod utaženými uzly. Mořské obludy, obrovská těla mořských hlubin, se odevšad sešly a v modrošedé hlubině mrskáním ocasů a otevřenými tlamami naháněly strach.

459–477: Epická plavba – velice problematický úsek z hlediska geografie. Nedává smysl pořadí, v jakém jsou jmenovány jednotlivé ostrovy či města. O tomto úseku blíže pojednává Reitzenstein (1908).

460 – *repentino Coro*: Severozápadní vítr, jehož řeckým ekvivalentem je Skiron.

461 – *flectitur*: Vesla se v moři lámou pouze obrazně díky lomu světla.

471–472 *sinus Sunius*: Přel. jako Mys Sunion, ačkoli text obsahuje *sinus*. Je možné, že si jej básník popletl se Saronským zálivem. Nabízí se alternativa *Venus Sunias*, ale prameny hovoří o Suniu pouze v souvislosti s chrámem Poseidóna či Athény, nikoli Venuše.

472 – *Hermionea*: Asi osmdesát stadií od Hermioné měl být podle Pausania (II.34.) mys Skyllaion, kde moře mělo vyplavit Skyllino mrtvé tělo.

474 = Verg. *Aen.* III.73

478 *Fertur et incertis iactatur ad omnia uentis,*
(cumba uelut magnas sequitur cum paruula classis
 480 *Afer et hiberno bacchatur in aequore turbo),*
donec tale decus formae vexarier undis
non tulit ac miseros mutauit uirginis artus
caeruleo pollens coniunx Neptunia regno.
Sed tamen aeternum squamis uestire puellam
 485 *infidosque inter teneram committere pisces*
non statuit (nimium est auidum pecus Amphitrites):
aeriis potius sublimem sustulit alis,
esset ut in terris facti de nomine ciris,
ciris Amyclaeo formosior ansere Ledaе.
 490 *Hic uelut in niueo tenera est cum primitus ouo*
effigies animantis et internodia membris
imperfecta nouo fluitant concreta calore,
sic liquido Scyllae circumfusum aequore corpus
semiferi incertis etiam nunc partibus artus
 495 *undique mutabant atque undique mutabantur.*
Oris honos primum et multis optata labella
et patulae frontis species concrescere in unum
coepere et gracili mentum producere rostro;
tum, qua se medium capitis discrimen agebat,
 500 *ecce repente uelut patrios imitatus honores*
puniceam concussit apex in uertice cristam;
at mollis uarios intexens pluma colores
marmoreum uolucris uestiuit tegmine corpus
lentaque perpetuas fuderunt bracchia pennas;
 505 *inde alias partes minioque infecta rubenti*
crura noua macies obduxit squalida pelli
et pedibus teneris unguis affixit acutos.
Et tamen hoc demum miserae succurrere pacto
uix fuerat placida Neptuni coniuge dignum.
 510 *Numquam illam post haec oculi uidere suorum*
purpureas flauo retinentem uertice uittas,
non thalamus Syrio fragrans accepit amomo,
nullae illam sedes: quid enim cum sedibus illi?

Skylla se nese a za nestálých větrů se kymácí na všechny strany, jako když loďka následuje velkou flotilu a africká bouře zuří po klidném moři. Že by se taková krása měla zmítat ve vlnách, to nestrpěla mocná Neptunova žena kralující modravé říši, a nešťastné dívčiny údy proměnila. Nerozhodla se ale něžnou dívku navždy obléci do šupin a začlenit ji mezi nevěrné ryby. Příliš nenasytné je totiž hejno Amfitritino. Namísto toho ji povznesla do výše vzdušnými křídly, aby byla podle svého činu na zemi známa jako střižka, krásnější než Lédina labuť. Stejně jako je nejprve v bílém vejci nezřetelná podoba života a nedokonalé klouby končetin plovou srostlé novým žářem, tak je obklopeno tělo Skyilly plynoucím mořem a polozvířecí končetiny s doposud nerozlišenými částmi se odevšad proměňovaly a odevšad byly proměňovány. Nejprve půvabná tvář a mnohými žádané rty i široké čelo začínají srůstat v jedno. Brada se protáhne v jemný zobák. Tu, kudy vede pěšinka uprostřed hlavy, náhle jakoby po vzoru otcovy pýchy na temeni potřásla nachovou chocholkou. Hebké peří, protkáváje se různými barvami, obléklo mramorové tělo do ptačí pokrývky a dlouhé paže zahalily věčné perutě. Poté i ostatní části těla, i nohy rdící se rumělkou, potáhla neobvyklá hubenost drsnou kůží a k něžným nohám přibila ostré drápy. A přece pak bylo sotva hodno Neptunovy laskavé ženy obyčejně pomoci nešťastné dívce. Nikdy poté oči jejích poddaných neviděly, jak svazuje nachové stužky na plavé hlavě. Žádné sídlo, žádná komnata provoněná syrským amomem ji nepřijala. K čemu by jí bylo sídlo?

---

480 – *Afer turbo*: Také *ventus Africus*, bouřlivý jihozápadní vítr. Jeho řeckým ekvivalentem je Lips. Na Věži větrů v Athénách zobrazen s lodní záďí v ruce.

484 – *facti de nomine ciris*: Skyllino nové jméno je odvozeno od jejího zločinu, tedy ustříhnutí otcova drahocenného pramene vlasů. Odvozeno od řeckého κείρω, stříhat, česky se nabízí „střižka“.

490 – *niveo ovo*: Přirovnání její proměny k líhnutí se vejce je o to výraznější, že básník pro něj zvolil bílou barvu, jakoby zdůrazňoval, že Skylla se stejným způsobem vylíhne z vlastní bělostné kůže a roztáhne svá nová křídla.

501 – *puniceam*: Ve významu nachové barvy, podobně jako Sidónská či assyrská červeň.

502 – *varios intexens colores*: Metaforické užití *intexo* ve smyslu vetkávání mnoha barev do nových perutí, či protkávání jejich peří barvami.

503 – *marmoreus corpus*: Opět zdůraznění kontrastu Skylliny původní bledé pleti s její novou mnohobarevnou podobou.

512 – *Syrio amomo*: Aromatická rostlina. *Thalamus*: Možná přímo svatební komnata, odkaz na skutečnost, že se Skylla nikdy neprovdá.

513 – *nullae sedes*: Navazuje na předchozí verš, Skyllu jako ptáka již nečeká žádné lidské sídlo, jen skály a mořské břehy, jak je později řečeno ve verších 518–519.

Quae simul ut sese cano de gurgite uelox
 515 cum sonitu ad caelum stridentibus extulit alis
 et multum late dispersit in aequora rorem,
 infelix uirgo nequiquam a morte recepta
 incultum solis in rupibus exigit aeuum,
 rupibus et scopulis et litoribus desertis.
 520 Nec tamen hoc ipsum poena sine: namque deum rex,
 omnia qui imperio terrarum milia uersat,
 commotus talem ad superos uolitare puellam,
 cum pater extinctus caeca sub nocte lateret,
 illi pro pietate sua (nam saepe nitentum
 525 sanguine taurorum supplex resperserat aras,
 saepe deum largo decorarat munere sedes)
 reddidit optatam mutato corpore uitam
 fecitque in terris haliaetos ales ut esset:
 quippe aquilis semper gaudet deus ille coruscis.
 530 Huic uero miserae, quoniam damnata deorum
 iudicio fatigue et coniugis ante fuisset,
 infesti apposuit odium crudele parentis.
 Namque ut in aetherio signorum limite praestans,
 unum quem duplici stellatum sidere vidi,
 535 Scorpios alternis clarum fugat Oriona,
 sic inter sese tristis haliaetos iras
 et ciris memori seruant ad saecula fato.
 Quacumque illa leuem fugiens secat aethera pennis,
 ecce inimicus atrox magno stridore per auras
 540 insequitur Nisus; qua se fert Nisus ad auras,
 illa leuem fugiens raptim secat aethera pennis.

Jakmile se v rychlosti s křikem za třepotu křídel povznesla k nebi a doširoka pokropila mořskou hladinu kapkami vody, nešťastná dívka nadarmo vytržená ze spárů smrti dožije nezkrtný život mezi osamělými kameny, skalisky a opuštěnými břehy. To ale nezůstalo bez trestu. Král bohů, který svou mocí řídí všechny kouty světa, dojat tím, že by se takové děvče mělo povznést k nebesům, zatímco otec zůstal zahuben pod rouškou temné noci, jemu za svou zbožnost navrátil proměnou těla žádaný život. Nisos jako prosebník totiž často skrápěl jeho oltáře krví tučných býčků a často zdobil božské příbytky štědrými dary. Iuppiter z něho učinil mořského orla, aby tak byl znám na zemi. Onen bůh se totiž raduje z blýštivých orlů. Jí vskutku ubohé, jelikož byla dříve odsouzena rozsudkem bohů, osudem i manželem, přisoudil krutou nenávist znepráteleného otce. Stejně skvostný štír, kterého jsem viděl se skvět dvojí hvězdou, střídavě na hvězdné obloze zahání zářného Oriona. Tak vůči sobě orel a střížka po staletí chovají smutný hněv, pamětlivi svého osudu. Kudykoli ona na útěku protíná křídly lehký vzduch, tu ji s velkým křikem po nebi pronásleduje zuřivý nepřátelský Nisos. Kudy se Nisos vznáší k nebi, ona kvapně na útěku protíná křídly lehký vzduch.

---

520 – *nec poena sine*: Iuppiter vstupuje na scénu, rozhodnutý, že Skylla nakonec musí být potrestána a vykonavatelem trestu bude právě její otec.

523 – *pater extinctus caeca sub nocte*: Jasný důkaz toho, že Nisos byl v důsledku Skyllina zločinu zabit ještě téže noci. Je možné uvažovat nad tím, že básník naznačuje, že Nisos mohl být zavražděn přímo Skyllou (možná s pomocí její chůvy).

530–531 – *damnata deorum iudicio, fatigue et coniugis*: Aneb Skylla byla odsouzena rozhodnutím rozhněvané Iunony, osudu a svého (údajného) nastávajícího manžela Mínóa.

538–541 = Verg. *Ecl.* I.406–409.

Závěr

Prvním úkolem této diplomové práce bylo představení tzv. *Cirisfrage*, aneb literární otázky autorství a datace *Ciris*. Vzhledem k tomu, že rozlousknutí této záhady je úkol náročný a nesnadno proveditelný, natož ověřitelný, byly zde pouze představeny tři hlavní názorové proudy a jejich argumenty. Tradičně bývá *Ciris* přisuzována mladému Vergiliovi již od středověku, nicméně díky srovnávací metodě a také indiciím v samotném textu básně bývá tato hypotéza vyvrácena především z toho důvodu, že obsahuje i prvky Ovidiovské. Druhou populární hypotézou je autorství Cornelia Galla, která se opírá o Serviův komentář k Silénově písni v desáté knize Eklog, o níž trví, že všechny jmenované báje jsou právě Gallovo. Není vyloučeno, že Gallus mohl své verše napsat pod dozorem Vergilia, což by vysvětlovalo spousty vergiliovských aluzí v textu. Mladší prvky jsou buď přehlíženy anebo přisuzovány pozdější inspiraci staršími autory. Mnohé paralely a aluze v textu ovšem naznačují vznik nejdříve po smrti Vergilia, případně Ovidia, což je předmětem studií třetí názorové skupiny.

Další indicie, o které se filologické studie opírají, se nacházejí v prooemiu básně. O básníkovi se dozvídáme, že je již v pokročilém věku, kdy se rozhodl věnovat svůj veškerý čas Epikurejské filozofii a zanechat tak své předchozí, především literární činnosti, která zahrnovala skládání elegických veršů. Epyllion *Ciris* označuje jako svou mladistvou práci, kterou věnuje jakémusi Messallovi (54) namísto zamýšleného filozofického spisu *rerum naturae* (39). Neznámý Messalla je osloven jako velmi vzdělaný mladík (36), ale ani to bohužel nepomáhá odhalit tajemství *Cirisfrage*, neboť učených členů tohoto rodu bylo více a v pramenech není zmínka o jejich přátelství ani s Vergiliem, a ani s Gallem. Nejvhodnějším kandidátem se zdá být M. Valerius Messalla Corvinus, nar. roku 64 př. n. l., o němž již Cicero napsal, že byl na svůj mladistvý věk velmi vzdělaný. Sám skládal menší básně a byl podporovatelem především Tibulla a dalších básníků. Odkaz na jeho vzdělanost napovídá tomu, že básník se ve svém novém kosmogonickém díle chystal zvěčnit Messallovo jméno právě z tohoto důvodu a nikoli za účelem zvěčnění jeho válečných činů. Identita samotného básníka i přesný čas vzniku básně bohužel i nadále zůstávají zahaleny tajemstvím.

V další části práce bylo vysvětleno, jak bylo postupem času nakládáno s mýtem o Skyllé. Všechny prameny vykládají vlastní verzi příběhu, přičemž každá

je svým způsobem unikátní, jelikož obsahuje prvky, které ostatní nemají. Z hlediska chronologie je patrný vývoj tohoto mýtu. Na počátku stála historická událost obohacená o motiv věštby a zrady z chamtivosti. Tu posléze nahradila zrada z nešťastné lásky, jež posléze po vzoru alexandrijských básníků vyvrcholila elegickou proměnou. *Ciris* je kombinací více variant tohoto mýtu a zároveň obsahuje zcela nové prvky, z nichž se tato práce zaměřila především na postavu *nutrix* a božský element.

Jediné dva příklady *nutrix* v příběhu o Skylla poskytuje *Ciris* a Ovidius. Zatímco Ovidiova *nutrix* je personifikovaná noc, která má v příběhu roli pasivní, v *Ciris* nabývá podoby chůvy Karmé, jež se aktivně zapojuje do děje. Otázka, jaký je literární původ chůvy, byla zodpovězena celkem snadno, avšak nabízí se odpovědi hned dvě, z nichž jedna není vzhledem k dochovaným antickým pramenům ověřitelná. Prokazatelnou předlohou pro Karmé byla Cinnova *Zmyrna*, v níž chůva pod rouškou noci intrikovala ve prospěch Myrrhy. Nejenže jsou mezi oběma příběhy nápadné podobnosti, zejména v noční epizodě, ale zároveň *Ciris* na *Zmyrnu* odkazuje přímo, když se chůva polekaně ptá, zda-li Skylla nevzplála incestní láskou jako arabská Myrrha (237–240). Vedle této neoterické předlohy stojí hůře prokazatelná předloha dramatická. Chůva je typická vedlejší role v dramatu, podobně jako otroci pomáhající jedné hlavní či více postavám v lásce, která čelí překážkám. Jediný důkaz o existenci dramatu o příběhu zrádné Skyllly poskytuje právě Ovidius, ale bohužel prozrazuje jen jeho námět, nikoli obsah a jednotlivé role. Novým prvkem v mýtu o Skylla jsou i aktivně vystupující bohové. Za Skyllinou láskou stojí rozhněvaná Iuno a Amor, jednající na její rozkaz. Amfitrité darovala Skylla novou podobu *ciris* a podobně Iuppiter proměnil Nisa v mořského orla.

Součástí teoretické studie bylo i srovnání *Ciris* s mýtem o sicilské Skylla, o níž hovoří i sám básník, aby upozornil na odlišnosti obou příběhů, neboť již v antice docházelo k jejich vzájemné kontaminaci. Výsledkem bylo zjištění, že oba příběhy mají společných hned několik elementů: lásku, žárlivost, trest, proměnu a vodní element, konkrétně Amfitrité, která je vlastně příčinou vzniku jejich nových podob. Vesměs lze říci, že na pozadí všech pěti společných rysů stojí bohové. Na otázku, zda je nesmrtelnost duše a s ní spojená proměna v *ciris* pro Skyllu trestem či vysvobozením, není jednoznačná odpověď. Básník ve třech z pěti případů jasně říká, že Skylla pykala za svůj čin (52–53, 190 a 520). Vzápětí jí přisuzuje jakési

pocty, díky kterým se mohla povznést. Přesný význam těchto *concessos honores* ve verši 205 není zcela jasný, avšak mezi badateli panuje shoda, že tento úsek byl přejatý z neznámého zdroje. Poslední příklad na první pohled sděluje, že Amfitrité se dívky zželelo a darovala jí křídla. Při detailním pohledu na celý úsek (481–487) se ovšem nabízí i výklad opačný. Když je Skylla tažena přes moře, přítomna jsou především význačná vodní božstva s výjimkou samotného otce moří. To samo vyvolává otázku, proč Neptun nebyl přítomen. Celá situace nabírá nový obraz, vezme-li se v potaz Neptunova záletná pověst a Amfitritina žárlivost. Pokud Skylle dala křídla, aby ji pozvedla z moře do vzduchu, snížila se tak pravděpodobnost, že by si dívka všiml její božský manžel a jí by tak nečekala proměna v obludnou Skyllu.

V *Ciris* se nachází celkem osmkrát sloveso *texo* (9 *detexere*, 21 *intexens*, 29 *texuntur*, 39 *intexere*, 100 *praetexite*, 320 *praetexat*, 339 *textur* a 502 *intexens*), přičemž celkem šestkrát je užito metaforicky. Básník se tváří jako umělec, který trpělivě tká své dílo za použití nití různých barev, přičemž nitě představují jednotlivé verše, ať přejaté z jiných děl celé či upravené. Stylem kompozice připomíná pozdně latinské *cento*. Tento způsob tvorby se dá lépe aplikovat na samotnou *Ciris*, která přejímá prvky jiných děl, než na neznámé a básníkem teprve chystané filozofické dílo, ačkoli všechny užití metafory tkaní v prooemiu se vztahují právě k němu. Zatímco tkaný obraz nahrazuje slovo, zde je tomu naopak. Pro efektivní vykreslení jasného obrazu, jsou jednotlivé barvy postaveny do kontrastu, především bílá (Skylla, měsíc) s odstíny červené (Nísův pramen vlasů, slunce) a modré (moře, noční obloha).

V praktické části této diplomové práce byl vypracován vlastní prozaický překlad *Ciris* do českého jazyka, tzv. podstročník, s důrazem na filologickou přesnost, aby podle něho byl možný překlad básnický. Některé úseky byly kvůli mezerám v latinském textu obtížně interpretovatelné, avšak díky dostupným kritickým edicím a komentářům je bylo možné do určité míry zrekonstruovat. Tato problematická i jiná obtížně srozumitelná místa doprovází řádkový komentář.

Antické prameny

Aischylos = Aischylos: *The Oresteia: Agamemnon, Libation-bearers, Eumenides*. Ed.: A. H. Sommerstein. Loeb Classical Library. Volume 146. Cambridge 2008.

Catullus = G. Valerius Catullus: Carmina. In: *Catulli, Tibulli, Propertii carmina: accedunt Laevii, Calvi, Cinnae aliorum reliquiae et Priapeia*. Ed.: L. Müller. Bibliotheca Teubneriana. Leipzig 1892.

Cic. *Ad Brut.*; *Ad Fam.*; *Ad. Att.* = M. Tullius Cicero: *Opera omnia: Scripta quae mansuerunt omnia*. Ed.: C. F. W. Müller. Bibliotheca Teubneriana. Pars I–III. Leipzig 1908–1912.

Hyg. *Fab.* = Hyginus: *Hygini Fabulae*. Ed.: M. Schmidt. Jenae 1872.

Lucretius = T. Lucretius Carus: *De rerum natura: libri sex*. Ed.: J. Martin. Bibliotheca Teubneriana. Leipzig 1953.

Ovid. *Met.* = P. Ovidius Naso: *Metamorphoses*. Ed.: Rudolph Merkel. Bibliotheca Teubneriana. Leipzig 1870.

Ovid. *Trist.* = P. Ovidius Naso: *Tristia. Ibis. Ex Ponto libri. Fasti. Halieutica*. Ed.: Rudolph Merkel. Bibliotheca Teubneriana. Leipzig 1871.

Paus. = Pausaniás: *Cesta po Řecku*. Přel. H. Businská. In: Pausaniás: *Cesta po Řecku I*. Antická knihovna 20. Praha 1973.

Plaut. *Trin.* = T. Maccius Plautus: *Plauti comoediae*. Ed.: F. Leo. Weidmann. Berlin 1895.

Serv., *Ad Verg. Ecl.*; *Ad Verg. Aen.* = Maurus Servius Honoratus: *Vergilii carmina comentarii*. In: *Servii Grammatici qui feruntur in Vergilii carmina commentarii*. Ed.: G. Thilo. Bibliotheca Teubneriana. Leipzig 1881.

Verg., *Ecl.*; *Georg.* = P. Vergilius Maro: *Eclogues. Georgics. Aeneid Books I–VI*. Ed.: G. P. Goold. Loeb Classical Library. Volume 63. Cambridge 1999.

Kritické edice *Ciris*

Appendix Vergiliana, rec. et adnot. crit. instr. R. Ellis, 1907, London.

Appendix Vergiliana, rec. et adnot. crit. instr. W. V. Clausen, F. R. D. Goodyear, E. J. Kenney, F. A. Richmond, 1966, Oxford.

Ciris: A Poem Attributed to Vergil, ed. with an intr. and comm. By R. O. A. M. Lyne 1978, Cambridge.

Ciris. Epyllion pseudovergilianum, ed. adnot. ex. et. crit. instr. G. Némethy, 1909, Budapest.

Ciris: Quod carmen traditur Vergilii, comm. ex. instr. H. Hielkema, 1941, Kemink.
Virgil II: Aeneid VII–XII, The Minor Poems, with an English transl. by H. R. Fairclough, 1918, London.

Použitá literatura

- BAUMBACH, M.–BÄR, S. (eds.) 2012: *Brill's Companion to Greek and Latin Epyllion and Its Reception*. Leiden.
- BECK, H. 1869: *De Ciri*. Dissertatio Philologica. Coburg.
- BELLINGER, A. R. 1922: Catullus and the Ciris. *Transactions and Proceedings of the American Philological Association*, Vol. 53, 73–82.
- BURMAN, P. 1727: *Sylloges Epistolarum A Viris Illustribus Scriptarum: Quo Nicolai Heinsii, Johannis Georgii Graevii, Et Jacobi Perizonii Epistolae Maximam Partem Mutuae Exhibentur*. Vol. IV. Leiden.
- CLARKE, M. L. 1973: The Date of the Ciris. *Classical Philology*, Vol. 68, No. 2, 119–121.
- CLAUSEN, W. 1964: On Editing the „Ciris“. *Classical Philology*, Vol. 59, No. 2, 90–101.
- CONNORS, C. 1991: Simultaneous Hunting and Herding at Ciris 297–300. *The Classical Quarterly*, Vol. 41, No. 2, 559–559.
- COURTNEY, E. 1968: The Textual Transmission of the Appendix Vergiliana. *Bulletin of the Institute of Classical Studies*, No. 15, 133–141.
- DRACHMANN, A. B. 1908: Zur Cirisfrage. *Hermes*, Bd. 43, H. 3, 405–426.
- EHLERS, W. 1954: Die Ciris un ihr Original. *Museum Helveticum*, Vol. 11, No. 2, 65–88.
- ELLIS, R. 1887: Further Notes on the Ciris and Other Poems of the Appendix Vergiliana. *The American Journal of Philology*, Vol. 8. No. 4, 399–414.
- ELLIS, R. 1887: , No. On Some Disputed Passages of the Ciris. *The American Journal of Philology*, Vol. 1, 1–14.
- ELLIS, R. 1894: New Suggestions on the Ciris. *The American Journal of Philology*, Vol. 15, No. 4, 469–494.
- ELLIS, R. 1905: Culex 367, 8 and Ciris 66. *The American Journal of Philology*, Vol. 26. No. 4, 437–440.
- FABER, R. 2008: The Woven Garment as Literary Metaphor: The *Peplos* in Ciris 9–41. In: EDMONDSON, J.–KEITH, A. (eds.): *Roman Dress and the Fabrics of Roman Culture*. Toronto.
- FANTUZZI, M. 2006: Epyllion. In: H. CANCIK–H. SCHNEIDER (eds.): *Brill's New Pauly*, Antiquity volumes. Florence.
- GALL, D. 1999: *Zur Technik von Anspielung und Zitat in der römischen Dichtung: Vergil, Gallus und die Ciris*. München.
- GATTI, P. 2008: La dea e la Bilancia. Elementi di datazione per la Ciris pseudovirgiliana. In: *Cento Pagine. Rivista elettronica internazionale che raccoglie i contributi resi nei Seminari sulla continuità dell'antico II*. 28–38.
- GOODYEAR, F. R. D. 1960: Two Passages in the Ciris. *Proceedings of the Cambridge Philological Society, New Series*, No. 6, 32–34.
- GORMAN, V. B. 1995: Vergilian Models for the Characterization of Scylla in the Ciris. *Vergilius (1959-)*, Vol. 41, 35–48.
- GOVERS–HOPMAN, M. 2012: *Scylla: Myth, Metaphor, Paradox*. Cambridge.
- HAWKINS, S. 2014: Catullus 60: Lesbia, Medea, Clodia, Scylla. *The American*

- Journal of Philology*, Vol. 135, No. 4, 559–597.
- HELM, R. 1936: Textkritische Beiträge zur Ciris. *Rheinisches Museum für Philologie*, Neue Folge, Bd. 85, H. 3, 254–288.
- HELM, R. 1937: Ein Epilog zur Cirisfrage. *Hermes*, Bd. 72, H. 1, 78–103.
- HOUSMAN, A. E. 1903: Remarks on the Ciris. *The Classical Review*, Vol. 17, No. 6, 303–311.
- KAYACHEV, B. 2014: Ciris 137: An Emendation. *The Classical Quarterly*, New Series, Vol. 64, No. 2, 859–861.
- KAYACHEV, B. 2016: *Allusion and Allegory: Studies in the Ciris*. Berlin.
- KAYACHEV, B. 2016: Scylla the Beauty and Scylla the Beast: A Homeric Allusion in the Ciris. In: EFSTATHIOU, A.–KARAMANOU, I. (eds.): *Homeric Receptions Across Generic and Cultural Contexts*. 277–288.
- KLOTZ, A. 1922: Zur Ciris. *Hermes*, Bd. 57, H. 4, 588–599.
- KNAACK, G. 1902: Hellenistische Studien. *Rheinisches Museum für Philologie*, Neue Folge, Bd. 57, 205–230.
- KNECHT, D. 1962: De Ciris en Ovidius. *L'Antiquité Classique*, T. 31. Fasc. ½, 236–251.
- KNECHT, D. 1968: Notice sur le texte de la „Ciris“ contenu dans le „codex Adalbertinus IV F 36“, *L'Antiquité Classique*, T. 27, Fasc. 2, 637–640.
- KNOX, P. 1983: Cinna, the Ciris, and Ovid. *Classical Philology*, Vol. 78, No. 4, 309–311.
- KNOX, P. 1986: Three Naughty Girls (Prop.II.28.9–12). *Phoenix*, Vol. 40, No. 2, 195–197.
- KNOX, P. 1990: Scylla's Nurse. *Mnemosyne*, Vol. 43, Fasc. ½, 158–159.
- KOLÁŘ, A. 1909: Kdo jest skladatelem básně Ciris? *Listy filologické*, roč. 36, č. 3, 161–182.
- KOLÁŘ, A. 1909: Kdo jest skladatelem básně Ciris? *Listy filologické*, roč. 36, č. 5, 321–334.
- KOLÁŘ, A. 1909: Kdo jest skladatelem básně Ciris? *Listy filologické*, roč. 36, č. 6, 428–447.
- LEO, F. 1907: Nochmals die Ciris und Vergil. *Hermes*, Bd. 42, H. 1, 35–77.
- LINDSAY, W. M. 1925: Ciris. *The Classical Quarterly*, Vol. 19, No. 2, 103–104.
- LYNE, R. O. A. M. 1969: The Constraints of Metre and the Ciris: A Brief Note. *Latomus*, T. 28, Fasc. 4, 1065–1067.
- LYNE, R. O. A. M. 1971. 'The Dating of the Ciris,' *The Classical Quarterly*, Vol. 21, 233–53.
- LYNE, R. O. A. M. 1972: The Recentiores of the Ciris. *Proceedings of the Cambridge Philological Society*, New Series, No. 18, 43–49.
- LYNE, R. O. A. M. 1978: *Ciris: A Poem Attributed to Vergil*. Cambridge.
- McGILL, S. 2103: The Plagiarized Virgil in Donatus, Servius, and the *Anthologia Latina*. *Harvard Studies in Classical Philology*, Vol. 107, 365–383.
- McGILL, S. 2019: Appendix Vergiliana. In: MARTINDALE, C. (ed.): *The Cambridge Companion to Virgil*. 63–76.
- MOREL, W. 1942: Three Notes on the Ciris. *Classical Philology*, Vol. 37, No. 2, 191–192.

- NÉMETHY, G. 1907: Zur Ciris-Frage. *Rheinisches Museum für Philologie*, Neue Folge, Bd. 62, 428–485.
- PEIRANO, I. 2009: *Mutati artus*: Scylla, Philomela and the End of Silenus' Song in Virgil Eclogue 6. *The Classical Quarterly*, New Series, Vol. 59, No. 1, 187–195.
- REITZENSTEIN, R. 1908: Die Inselfahrt der Ciris. *Rheinisches Museum für Philologie*, Neue Folge, Bd. 63, 605–617.
- SABBADINI, R. 1907: Die Ciris in den vergilischen Biographieen. *Rheinisches Museum für Philologie*, Neue Folge, Bd. 62, 316–318.
- SCHEIDEGGER-LÄMMLER, C. 2015: Einige Pendenzen. Weben und Text in der Antiken Literatur. In: HARICH-SCHWARZBAUER, H. (ed.): *Weben und Gewebe in der Antike*. Oxford. 167–208.
- SKUTSCH, F. 1901: *Aus Vergils Frühzeit*. Leipzig.
- STEELE, R. B. 1930: Authorship of the Ciris. *The American Journal of Philology*, Vol. 51, No. 2, 148–184.
- STOMATOPOULOU, Z. 2012: Weaving Titans for Athena: Eurupides and the Panathenaic Peplos. *The Classical Quarterly*, New Series, Vol. 62, No. 1, 72–80.
- SUDHAUS, S. 1906: Die Klage der Ciris. *Rheinisches Museum für Philologie*, Neue Folge, Bd. 61, 28–33.
- SUDHAUS, S. 1907: Die Ciris und das Römische Epyllion. *Hermes*, Bd. 42, H. 3, 469–504.
- THOMAS, R. F. 1981: Cinna, Calvus and the Ciris. *The Classical Quarterly*, Vol. 31, No. 2, 371–374.
- THOMASON, R. F. 1924: The Ciris and Ovid: A Study of the Language of the Poem. *Classical Philology*, Vol. 18, No. 3, 239–262.
- THOMASON, R. F. 1924: The Ciris and Ovid: A Study of the Language of the Poem II. *Classical Philology*, Vol. 18, No. 4, 334–344.
- THOMASON, R. F. 1924: The Ciris and Ovid: A Study of the Language of the Poem III. *Classical Philology*, Vol. 19, No. 2, 147–156.
- TIMPANARO, S. 1991: De ciri, tonsilis, tolibus, toniss et de quibusdam aliis rebus. *Materiali e discussioni per l'analisi dei testi classici*, No. 26, 103–173.
- WENIG, K. 1907: Franz Skutsch: Gallus und Vergil. *Listy filologické*, roč. 34, 132–134.
- WENIG, K. 1935: Básnický vývoj Vergiliův. *Listy filologické*, roč. 62, 14–22.
- WENTWORTH-THOMPSON, D. 1925: Ciris. *The Classical Quarterly*, Vol. 19, No. ¾, 155–158.
- WHITE, H. 1999: Textual Problems in the Ciris. *Quaderni Urbinati di Cultura Classica*, New Series, Vol. 62, No. 2, 145–148.
- WITTE, K. 1922: Vergils sechste Ekloge und die Ciris. *Hermes*, Bd. 57, H. 4, 563–587.
- WOYTEK, E. 2018: *Die Ciris im Kontext der augusteischen Dichtung*. Wien.
- WÜNSCH, R. 1902: Zur Ciris, v. 367–377. *Rheinisches Museum für Philologie*, Neue Folge, Bd. 57, 468–473.
- ZOGG, F. 2016: Die Appendix Vergiliana avant la lettre: Martial, Donat, Servius un der Murbach-Katalog zu Vergils angeblichen Jugendwerken. *Antike und Abendland*, Vol. 62, 74–85.